

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra občanského práva

Oddlužení

– jeden ze sanačních způsobů řešení úpadku

Diplomová práce

Jiří Strejček

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Praha, srpen 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem v ní vyznačil všechny prameny, z nichž jsem čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze 28. 8. 2009

Jiří Strejček

Obsah:

Obsah:	0
Úvod.....	1
1. Obecná charakteristika institutu oddlužení.....	2
1.1. Pojem oddlužení	2
1.2. Účel právní úpravy a základní zásady institutu	3
1.3. Oddlužení v systematice insolvenčního zákona	4
2. Objektivní předpoklady oddlužení.....	5
2.1. Úpadek dlužníka	5
2.1.1. Platební neschopnost.....	8
2.1.2. Předlužení	9
2.1.3. Hrozící úpadek	10
2.2. Zahájení insolvenčního řízení a jeho účinky	10
2.3. Rozhodnutí o úpadku	12
3. Povolení oddlužení	13
3.1. Návrh na povolení oddlužení.....	14
3.1.1. Lhůta k podání návrhu	15
3.1.2. K aktivní legitimaci navrhovatele.....	15
3.1.3. Náležitosti návrhu na povolení oddlužení a jeho přílohy	19
3.2. Rozhodování o návrhu na povolení oddlužení	22
4. Způsob oddlužení a jeho realizace.....	28
4.1. Hlasovací právo věřitelů	29
4.2. Způsob hlasování	30
4.3. Rozhodnutí o způsobu oddlužení, schválení oddlužení.....	32
4.4. Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty	34
4.4.1. Účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty	35
4.4.2. Rozsah majetkové podstaty a osoba s dispozičními oprávněními	36
4.4.3. Vypořádání společného jmění manželů.....	38
4.4.4. Ke způsobům zpeněžení	39
4.4.5. Postup po zpeněžení majetkové podstaty	40
4.5. Oddlužení plněním splátkového kalendáře.....	42
4.5.1. Rozsah majetkové podstaty a osoba s dispozičními oprávněními.....	43
4.5.2. K určování rozsahu splátek.....	46
4.5.3. Povinnosti dlužníka a dohled nad jejich plněním	48
4.5.4. K zvláštní úpravě popření pohledávek dlužníkem.....	50
5. Zakončení realizační fáze oddlužení.....	50
5.1. Splnění oddlužení	52
6. Osvobození dlužníka od placení pohledávek.....	53
6.1. Přiznání osvobození.....	53
6.2. Rozsah a účinky priznaného osvobození	55
6.3. Odejmutí a zánik osvobození.....	56
7. Závěr	58
Seznam zkratk	60
Seznam použité literatury a pramenů.....	61
Resumé.....	62

Úvod

Dne 1. 1. 2008 nabyl účinnosti zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), jímž současně došlo ke zrušení dosavadního zákona o konkursu a vyrovnání (zák. č. 328/1991 Sb.). Pod taktovkou přizpůsobení se moderním vývojovým trendům překonává nový insolvenční zákon deficit dosavadní právní úpravy, spočívající vedle nedostatečného reflektování potřeb hospodářského vývoje především v nedůvodném preferování likvidačních způsobů řešení úpadku před způsoby sanačními. Fakt, že vedle středního až středně velkého podnikatele (mamutí podniky nevyjímaje) je typickým úpadcem současnosti čím dál tím častěji též fyzická osoba – nepodnikatel¹, vedl nutně k přehodnocení dosavadního přístupu k úpadku a k přijetí vhodnějších způsobů jeho řešení, k nimž nově vedle reorganizace patří též oddlužení.

Vzhledem k relativní novosti zpracovávaného tématu se předkládaná diplomová práce zaměřuje především na podání uceleného pohledu na institut oddlužení společně s jeho zasazením do hlubších souvislostí insolvenčního zákona. Tento pohled je pak vedle postřehů odborné veřejnosti, obohacen též o aktuální judikaturu, přičemž v případě, kdy v odborných kruzích nepanuje ohledně jednotlivých názorů shoda, je na tuto skutečnost výslovně upozorňováno společně s odkazem na příslušného autora. Vedle stručného pojednání o účelu právní úpravy, je pozornost věnována především objektivním předpokladům oddlužení; v jejich rámci pak zejména jednotlivým formám úpadku a postupu vedoucímu k jeho zjištění. Postupně jsou osvětlovány jednotlivé fáze v procesu oddlužení, včetně fáze realizační, jejíž součástí je též výklad o konkrétních způsobech oddlužení – zde je pak pozornost věnována zejména odlišnostem mezi zpeněžením majetkové podstaty a plněním splátkového kalendáře, jakož i stručnému porovnání oddlužení s právní úpravou konkursu jakožto alternativního způsobu řešení dlužníkovy úpadku. Po vyhodnocení účinků zakončení realizační fáze následuje výklad o mimoinsolvenční části oddlužení, v níž dlužník může být při dodržení zákonem stanovených podmínek osvobozen od placení pohledávek. Text práce je dokončen podle právního stavu účinného ke dni 20. 7. 2009.

---

¹ WINTEROVÁ, A. et. al. *Civilní právo procesní*, 5. vyd. Praha : Linde Praha a. s., 2009, s. 626.

1. Obecná charakteristika institutu oddlužení

Oddlužení podle platné právní úpravy představuje vedle reorganizace jeden ze dvou možných nelikvidačních způsobů řešení dlužníkovy úpadku. Svým zaměřením sleduje především ozdravení hospodářské situace dlužníka – nepodnikatele a nabízí poctivému dlužníkovi možnost zbavit se za předem stanovených podmínek tíživého břemene v podobě neuhrazených závazků. Prostřednictvím oddlužení se tak současné spotřební společnosti dostává vítaného nástroje sociálně přijatelného řešení úpadkových situací označovaných ne vždy zcela přesně jako tzv. osobní bankrot².

Možnost nového startu, jež ve výsledku asi nejmarkantněji odlišuje tento způsob řešení úpadku od konkursu, vyvolala během poměrně krátké doby účinnosti nové právní úpravy značnou odezvu v řadách veřejnosti, což dokládají i statistické údaje zveřejněné Ministerstvem spravedlnosti ČR³. Podle těchto statistik bylo za kalendářní rok 2008 evidováno celkem 1713 návrhů na povolení oddlužení. V roce 2009 je prozatím evidováno 1320 takovýchto návrhů (stav ke dni 30. 6. 2009).

1.1. Pojem oddlužení

Samotný pojem oddlužení může být chápán především ve dvou rovinách. Zejména v řadách širší veřejnosti lze spatřovat tendenci k restriktivnímu výkladu a ztotožňování oddlužení s určitým výsledným efektem – situací, kdy dlužník je zbaven svých dřívějších závazků.

Naproti tomu z hlediska procesního představuje oddlužení zákonem stanovený postup určený k řešení dlužníkovy úpadku, na jehož konci dlužník může být osvobozen od placení pohledávek. V tomto duchu také oddlužení definuje i nový insolvenční zákon, přestože z vymezení předmětu jeho úpravy by se mohlo zdát, že oddlužení je stavěno jaksi mimo kolej soudního řízení, jímž je některým ze stanovených způsobů řešení dlužníkův úpadek (ust. § 1 InsZ). Důvod této úpravy je dle mého názoru nasnadě – je jím především skutečnost, že vedle řešení dlužníkovy úpadku je součástí právní

---

² Bez významu zřejmě nebude souvislost přijetí tohoto způsobu řešení úpadku s narůstajícím tempem zadlužování českých domácností. Podle Zprávy o finanční stabilitě za rok 2008/2009 vypracované Českou národní bankou činil celkový dluh obyvatelstva ke konci roku 2008 přibližně 950 mld. Kč, což představuje zhruba 25% HDP. Zdroj: ČNB – Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009. Dostupné na http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/index.html.

³ Dostupné na <http://insolvencni-zakon.justice.cz/insolvencni-spravci-odborna-verejnost/statistiky.html>.

úpravy oddlužení též postup při osvobození od placení pohledávek, který již přesahuje rámec insolvenčního řízení. Jakékoliv pochybnosti nad to odstraňuje ust. § 4 odst. 1 InsZ, které oddlužení výslovně řadí mezi jeden ze způsobů řešení dlužníkového úpadku.

1.2. Účel právní úpravy a základní zásady institutu

V rovině teoretické představuje právo normativní výsledek střetu zájmů ve společnosti⁴. Při respektování této premisy lze v právní úpravě institutu oddlužení spatřovat jistý kompromis mezi zájmy zastávanými na jedné straně skupinou věřitelů, na straně druhé skupinou dlužníků (spotřebitelů). Výsledkem tohoto kompromisu je významná modifikace bezprostředního ekonomického účelu typického především pro likvidační způsoby řešení úpadku (konkurs, nepatrný konkurs), zdánlivě protichůdným účelem sociálním. V rámci tohoto kompromisu lze tak napříště majetkové poměry dlužníka, který se nachází v úpadku (popř. hrozícím úpadku), uspořádat způsobem pro dlužníka sociálně přijatelnějším, což souvisí jednak se skutečností, že zásada co nejvyššího uspokojení věřitelů se v rámci oddlužení plně uplatní až ve fázi realizace konkrétního způsobu oddlužení, jednak i s možností navrhnout po splnění oddlužení osvobození od placení pohledávek.

S ohledem na jednotně pojaté insolvenční řízení bude i v případě oddlužení třeba poměřovat tento způsob řešení úpadku jednotně pojatým systémem procesních zásad, které jsou výsledkem specifické povahy tohoto řízení. Některé z těchto zásad jsou výslovně upraveny v ust. § 5 InsZ, jiné bude třeba hledat v nauce o základních principech soudnictví a civilního procesu⁵.

Za základní zásadu, jejíž atributy insolvenční zákon zmiňuje, osobně považuji zásadu spravedlivého procesu, neboť žádný z účastníků insolvenčního řízení (a to včetně dlužníka) nesmí být vedením tohoto řízení nespravedlivě poškozen či nedovoleně zvýhodněn (ust. § 5 písm. a) InsZ). Tato zásada je dále na straně věřitelů modifikována v důsledku převahy požadavků věřitelů nad prostředky dlužníka zásadou *par conditio creditorum*, která významně přispívá k naplnění zásady rovnosti věřitelů (rovné možnosti pro věřitele se stejným či obdobným postavením), a jejímž cílem je

---

⁴ BOGUSZAK, J.; ČAPEK, J.; GERLOCH, A. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha : EUROLEX Bohemia s.r.o., 2001, s. 279 a n.

⁵ WINTEROVÁ, A. et. al. *Civilní právo procesní*, 4. vyd. Praha : Linde Praha a. s., 2006, s. 61 a n.

zabránit nespravedlivému poškozování věřitelů, jimž by se mělo dostat zásadně alespoň poměrného uspokojení jejich pohledávek⁶ (to vše s vědomím určité výhrady ohledně postavení tzv. zajištěných věřitelů v oddlužení, o čemž bude učiněna zmínka dále).

Mezi další zásady, které jsou nově v insolvenčním zákoně výslovně vyjádřeny, patří i výše zmiňovaná zásada co nejvyššího uspokojení věřitelů (s jistou modifikací pro oddlužení), jenž úzce souvisí též se zásadou rychlosti a hospodárnosti insolvenčního řízení, které napříště mají za cíl zabránit neúměrnému prodlužování insolvenčního řízení (tím pádem i jeho prodražování), jakož i přemrštěným výdajům ze strany insolvenčního správce. Neméně důležitou je zásada ochrany práv nabytých v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení, jakož i zásada spočívající v záповědi uspokojování pohledávek věřitelů mimo insolvenční řízení.

1.3. Oddlužení v systematické insolvenčního zákona

Výše bylo uvedeno, že oddlužení představuje jeden ze zákonem stanovených způsobů řešení dlužníkovy úpadku. Tato skutečnost je patrná též ze systematického zařazení do druhé části insolvenčního zákona, v jejímž rámci je úpravě oddlužení vyhrazena poslední hlava pátá. Společně s rozsahem pouhých třiceti ustanovení by takovéto umístění až na samotný konec způsobů řešení dlužníkovy úpadku mohlo na první dojem skutečně působit tak, že oddlužení je jakýmsi nechtěným dítětem⁷ českého zákonodárce.

Je však potřeba nezapomínat, že systematika insolvenčního zákona má svá specifika, díky nimž pro oddlužení bude použitelná téměř celá část první zákona, obsahující úpravu jednotné fáze insolvenčního řízení od podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení, včetně institutů společných všem způsobům řešení úpadku⁸, a část třetí obsahující závěrečná ustanovení, přičemž jako aplikační pravidlo insolvenční zákon stanoví, že ustanovení těchto částí zákona se použijí jen tehdy, nestanoví-li zákon v části druhé ohledně některého ze způsobů řešení úpadku jinak (ust. § 8 InsZ). Značně rozšiřujícím způsobem pak působí též výslovný odkaz na právní úpravu konkursu při

---

⁶ WINTEROVÁ, A. et. al. *Civilní právo procesní*, 5. vyd. Praha : Linde Praha a. s., 2009, s. 625.

⁷ HAVEL, B. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, č. 2, s. 51.

⁸ ZELENKA, J. et. al. *Insolvenční zákon : poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*, 2. vyd. Praha : Linde, 2008, s. 26 – 27.

oddlužení zpeněžením majetkové podstaty (ust. § 398 odst. 2 InsZ), či zpeněžení zajištění při oddlužení plněním splátkového kalendáře (ust. § 398 odst. 3 InsZ).

2. Objektivní předpoklady oddlužení

Namísto řízení konkursního a vyrovnacího, jakožto specifických řešení dlužníkovy úpadku známých zákonu o konkursu a vyrovnání, zavedl insolvenční zákon nově koncepci jednotného insolvenčního řízení. Toto jednotné řízení se dále rozpadá do dvou fází, přičemž v první nediferencované fázi jde především o to zjistit, zda zde skutečně existuje dlužníkuv úpadek, a v případě kladné odpovědi na tuto otázku rozhodnout dále o způsobu jeho řešení⁹. Zmiňovaná první fáze tak představuje *conditio sine qua non* samotné využitelnosti institutu oddlužení. Z uvedených důvodů se tak v této kapitole budeme zabývat nejprve touto první fází řízení, tak abychom poznali postup vedoucí od jeho zahájení až k případnému rozhodnutí o povolení oddlužení, přičemž nejprve se pokusíme objasnit pojem úpadku, neboť insolvenční řízení lze důvodně zahájit jen vůči dlužníkovi, který se nachází v úpadku (s výjimkou hrozícího úpadku, o němž se v následující kapitole rovněž zmíníme).

2.1. Úpadek dlužníka

Úpadek představuje právem definovanou mezní situaci v hospodářském stavu dlužníka. Prostřednictvím úpadku přenáší dlužník negativní důsledky svého počínání do majetkové (příp. osobnostní, sociální aj.) sféry často poměrně širokého okruhu osob, a není tak divu, že obava z možných celospolečenských dopadů vyvolala a stále vyvolává potřebu vymezit tento stav co nejdůsledněji, včetně stanovení jasných pravidel hry¹⁰, která by v souladu se zásadou spravedlivého procesu umožnila uspořádání majetkových

---

⁹ ZELENKA, J. et. al. *Insolvenční zákon : poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*, 2. vyd. Praha : Linde, 2008, s. 26.

¹⁰ Na rozdíl od dob minulých, kdy např. římský Zákon dvanácti desek z roku 451 př. n. l. stanovil možnost prodat insolventního dlužníka do otroctví, či rozdělit dlužníkovo tělo v poměru k výši nesplacených pohledávek (RICHTER, T. *Insolvenční právo*, 1. vyd. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2008, s. 120), převládla v soudobé společnosti shoda v zamezení odplatných opatření vůči osobě dlužníka a samotné insolvenční řízení tak již není vnímáno jako „trest za úpadek“.

poměrů mezi dotčenými účastníky, tak aby všichni věřitelé dlužníka, který se ocitl v úpadku, byli uspokojeni relativně rovnoměrně a spravedlivě¹¹.

Podobně jako zákon o konkursu a vyrovnání rozlišuje též nový insolvenční zákon mezi dvěma formami úpadku, a sice platební neschopností (insolvencí) a předlužením. Jelikož jejich společným jmenovatelem je existence mnohosti (plurality) dlužníkových věřitelů, zdá se potřebné učinit na tomto místě několik poznámek právě k této pluralitě. Požadavkem „více věřitelů“ vyjadřuje insolvenční zákon pro obě formy úpadku nutnost existence alespoň dvou dlužníkových věřitelů (rozhodujícím je stav ke dni rozhodování insolvenčního soudu o úpadku), přičemž tam, kde by požadovaná mnohost věřitelů chyběla, nezbyvá jedinému věřiteli, než domáhat se uspokojení své pohledávky stanoveným pořadem práva.

V této souvislosti si dovoluji učinit malé odbočení ohledně praxe typické zejména pro 90. léta minulého století, která právní úpravu konkursu často nadužívala jako nástroje ke standardnímu vymáhání pohledávek¹². Příčiny tohoto fenoménu byly spatřovány zejména v nefunkčnosti mimoinsolvenčního vymáhání pohledávek vedoucí až k deformaci ekonomické teorie, podle níž by věřitelé vůči dlužníku, o jehož solventnosti jsou pochybnosti, měli namísto hledání dalšího věřitele za účelem společného postupu při zahájení konkursního řízení preferovat spíše individuální postup¹³. Ačkoliv k postupnému vymýcení uvedeného jednání došlo především díky zavedení institutu zápisů se svolením k vykonatelnosti, jimiž lze nahradit nalézací řízení, a dále díky privatizaci exekučního procesu¹⁴, domnívám se, že v současné době stojíme opětovně před problematikou možného nárůstu takovýchto případů¹⁵. Za současné situace vytížení českého soudnictví představuje totiž insolvenční řízení pro věřitele relativně rychlejší a méně nákladnou alternativu nejen k řízení nalézacímu, ale mnohdy i k řízení vykonávacímu či exekučnímu, vzpomeneme-li, že např. odvolání dlužníka proti usnesení o nařízení exekuce může znamenat často i roční prodlevu ve fázi

---

¹¹ WINTEROVÁ, A. et. al. *Civilní právo procesní*, 4. vyd. Praha : Linde Praha a. s., 2006, str. 625.

¹² Shodně s názory vyšších soudů i odborné veřejnosti je však třeba poznamenat, že využívání insolvenčního řízení ke standardnímu vymáhání pohledávek není přípustné.

¹³ RICHTER, T. *Insolvenční právo*, 1. vyd. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2008, s. 194 a n.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Otázku, zda se tak v současnosti již neděje, či odpověď, zda účinnou bariérou proti nárůstu takovýchto jednání bude tzv. souhrnná novela občanského soudního řádu (zákon č. 7/2008 Sb.), účinná od 1. 7. 2009, zodpoví v dohledné době dozajista soudní praxe.

realizace věřitelovy pohledávky (nepočítaje v to samozřejmě dalších procesních prostředků, jichž „profesionální“ dlužníci s oblibou využívají)¹⁶.

Na rozdíl od zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, který se v této otázce nikterak nevyjadřoval (při zachování zásady legální licence – tedy co není zakázáno, je povoleno), stanoví insolvenční zákon výslovně možnost dosažení plurality věřitelů též převedením některé z pohledávek (či její části) insolvenčního navrhovatele proti dlužníku. K zamezení šikanózního postupu věřitelů však zákon výslovně stanoví, že pro účely osvědčení dlužníkovy úpadku nelze za další osobu (vedle insolvenčního navrhovatele) mající proti dlužníkovi splatnou pohledávku považovat osobu, na níž byla postoupena resp. převedena některá z pohledávek insolvenčního navrhovatele vůči dlužníku či její část v době 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení (ust. § 143 odst. 2 InsZ).

Poněkud ke škodě věci pak dle mého názoru je, že zákonodárce, obdobně jako tomu učinil v případě vstupu nabyvatele pohledávky do insolvenčního řízení na místo původního věřitele (ust. §18 odst. 1 InsZ), nestanovil, že převod či přechod pohledávky mezi insolvenčním navrhovatelem a dalším věřitelem, jenž nevyplývá přímo z právního předpisu, je pro účely osvědčení dlužníkovy úpadku nutné doložit veřejnou listinou nebo listinou, na níž pravost podpisů osob, které tuto listinu podepsaly, bude úředně ověřena, bez možnosti uznat podpisy na této listině za vlastní. Tím by se jistě dalo předejít možným spekulacím ohledně dne uzavření postupní smlouvy, rozštěpení pohledávky apod. – v tomto světle má tak i ochrana dlužníka zakotvená v ust. § 143 odst. 2 InsZ své slabiny a dlužníkovi tak mnohdy nezbude, než složitě prokazovat, že k postoupení pohledávky (její části) došlo v zákonem zapovězené lhůtě 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení¹⁷.

---

¹⁶ V této souvislosti srov. zejména též ust. § 92 InsZ, jenž má sloužit k urychlení řízení o opravných prostředcích.

¹⁷ Na druhou stranu lze však dle mého názoru hovořit o nepatrném zlepšení procesního postavení dlužníka, který napříště nebude již muset prokazovat, že k postoupení pohledávky (její části) došlo výlučně z důvodu šikany dlužníka nebo snahy věřitele dosáhnout úhrady nevymahatelné pohledávky s vyloučením nalézacího řízení (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR uveřejněné pod číslem 44/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

2.1.1. Platební neschopnost

Vedle požadavku mnohosti věřitelů, o níž byla řeč výše, vyžaduje insolvenční zákon pro závěr o dlužníkově úpadku formou platební neschopnosti též splnění dalších podmínek – v souhrnu se jedná o tzv. test likvidity¹⁸.

Těmito podmínkami jsou jednak skutečnost, že dlužník má peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a zároveň, skutečnost, že tyto závazky není schopen plnit.

Tyto podmínky tak do značné míry představují korekci k výše popisované mnohosti věřitelů, jíž tak bude třeba poměřovat na straně jedné právě mnohostí splatných peněžitých závazků dlužníka (tzv. časové hledisko platební neschopnosti), na straně druhé určitým „schopnostním“ hlediskem, jehož výsledek by měl s vysokou měrou pravděpodobnosti určit, zda dlužník je schopen své peněžité plnit či nikoliv.

Jelikož je to právě otázka dlužníkovy schopnosti plnit své peněžité závazky, jež v minulosti nejednou činila obtíže, sluší se v této souvislosti uvést, že ani s přijetím nového insolvenčního zákona neztratilo ničeho ze své aktuálnosti výkladové stanovisko Nejvyššího soudu ČR uveřejněné pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, týkající se otázky zjišťování objektivní platební neschopnosti dlužníka¹⁹.

K odstranění možných obtíží souvisejících s prokázáním objektivní platební neschopnosti koncipuje insolvenční zákon v ust. § 3 odst. 2 nově celkem čtyři vyvratitelné právní domněnky. Jejich cílem má být posílení postavení navrhujícího věřitele, neboť jej zbavují tíhy důkazního břemene právě ohledně dlužníkovy schopnosti plnit své splatné závazky. Je však třeba připomenout, že navrhovatele i nadále tíží břemeno tvrzení, v důsledku čehož je navrhovatel i v takovém případě povinen tvrdit rozhodující skutečnosti, které osvědčují dlužníkov úpadek (ust. § 103 odst. 2 InsZ). V souladu s odůvodněním usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2009, sp. zn.: 29 NSČR 7/2008, by totiž ani odkaz na listinný důkaz připojený k insolvenčnímu návrhu při absenci tvrzení ohledně takovýchto skutečností nemohl být považován za unesení břemene tvrzení.

---

¹⁸ RICHTER, T. *Insolvenční právo*, 1. vyd. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2008, s. 125.

¹⁹ Zmiňované výkladové stanovisko stanoví, že pokud dlužník disponuje prostředky, které mu umožňují bez zbytečného odkladu splatné pohledávky věřitelů uhradit, avšak není k tomu ochoten (např. proto, že tyto pohledávky neuznává, vede spor o jejich výši nebo proti nim uplatňuje pohledávky vlastní) nejsou splněny podmínky úpadku ve smyslu § 1 odst. 2 věty první ZKV.

První z výše uvedených domněnek představuje skutečnost, že dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků. Při hledání otázky co se rozumí takovouto podstatnou částí, lze vyjít z odborné literatury, podle níž by se mělo jednat o výrazný excés z jinak běžného provádění plateb dlužníkem, který je zcela patrně znakem ekonomických problémů dlužníka²⁰. Další domněnky představují následující skutečnosti:

- dlužník neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti své splatné peněžité závazky;
- není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí;
- dlužník nesplnil povinnost předložit seznam svého majetku včetně pohledávek s uvedením svých dlužníků, seznam svých závazků s uvedením svých věřitelů a seznam svých zaměstnanců.

2.1.2. Předlužení

Na rozdíl od úpadku formou platební neschopnosti, jenž ve své podstatě představuje obecnou formu úpadku použitelnou bez dalšího pro veškeré právní subjekty, jedná se v případě úpadku formou předlužení o specifický případ úpadku s použitelností pro právnické osoby a podnikající fyzické osoby. Tato skutečnost úzce souvisí s metodou zjišťování této formy úpadku prostřednictvím tzv. testu předlužení či rozvahového testu, poměřujícího hodnotu dlužníkovu majetku oproti výši jeho závazků²¹, jenž v zásadě je myslitelná pouze u osob majících povinnost vést účetnictví.

Vedle mnohosti věřitelů tak k osvědčení této formy úpadku postačí skutečnost, že souhrn veškerých závazků (nikoliv jen splatných) dlužníka převyšuje hodnotu dlužníkovu majetku, přičemž při stanovení této hodnoty je třeba přihlížet též k další správě tohoto majetku, případně k dalšímu provozování dlužníkovu podniku, lze-li se

---

²⁰ KOZÁK, J. et. al. *Insolvenční zákon a předpisy související : nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*, 1. vyd. Praha : ASPI, 2008, s. 7. Podle J. Zelenky by ohledně naplnění pojmu podstatné části peněžitých závazků mělo postačovat, půjde-li např. o dvoutřetinovou většinu z jejich celkového objemu (ZELENKA, J. et. al. *Insolvenční zákon : poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*, 2. vyd. Praha : Linde, 2008, s. 35).

²¹ RICHTER, T. *Insolvenční právo*, 1. vyd. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2008, s. 125.

zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat (ust. § 3 odst. 3 InsZ).

V souvislosti se stanovováním hodnoty dlužnickových aktiv je třeba upozornit na možná úskalí související s vypovídací schopností rozvahového testu, jež často bývá narušena poměrně vysokou spekulativností při stanovení hodnoty těchto aktiv bez možnosti jejich tržního ocenění prodejem a může tak v tomto ohledu vést k jinak neodůvodněnému zahájení insolvenčního řízení²².

2.1.3. Hrozící úpadek

Novou kategorii insolvenčního práva představuje pojem hrozícího úpadku, který některým ze zákonem stanovených způsobů umožňuje řešit též situaci, kdy dlužník se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládá, že nebude schopen řádně a včas plnit podstatnou část svých závazků (ust. § 3 odst. 4 InsZ). Zákon tak bdělým dlužníkům umožňuje, aby včasným podáním insolvenčního návrhu využili hrozícího úpadku, např. k překonání nepříznivého cash flow za pomoci moratoria (v případě podnikatelů), či k řešení nastalého deficitu příjmů v důsledku pracovního úrazu.

2.2. Zahájení insolvenčního řízení a jeho účinky

Insolvenční řízení podle insolvenčního zákona představuje druh sporného řízení, které je možné zahájit pouze na návrh. Navrhujícími subjekty mohou být jak dlužník, tak dlužníkům věřitel (s výjimkou hrozícího úpadku, kdy insolvenční návrh je oprávněn podat pouze dlužník – ust. § 97 odst. 3 InsZ), přičemž podpis navrhovatele/navrhovatelů musí být úředně ověřen (v opačném případě totiž soud k takovému návrhu nepřihlíží). Tato náležitost má tak napříště zabránit zneužívání věřitelských návrhů v konkurenčním boji mezi účastníky hospodářské soutěže²³ prostřednictvím jednoznačného určení osob odpovědných za případnou škodu či jinou újmu, která by dlužníkovi či jinému jeho věřiteli vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu (ust. § 147 InsZ).

---

²² Tamtéž.

²³ KOZÁK, J. et. al. *Insolvenční zákon a předpisy související : nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*, 1. vyd. Praha : ASPI, 2008, s. 121.

Od osoby insolvenčního navrhovatele se dále odvíjejí i obsahové náležitosti jednotlivých druhů insolvenčních návrhů. Věřitel je tak ve svém insolvenčním návrhu v souladu s ust. § 103 odst. 2 InsZ povinen vedle obecných náležitostí podání, označení osoby insolvenčního navrhovatele a dlužníka, označení důkazů, jichž se dovolává, jakož i uvedení čeho se svým návrhem domáhá (petit), uvést navíc rozhodující skutečnosti osvědčující úpadek dlužníka – tedy tvrdit a k prokázání svých tvrzení označit důkazy ohledně existence dlužníkovy úpadku²⁴, a dále skutečnosti, ze kterých vyplývá věřitelovo oprávnění návrh podat – v daném případě musí věřitel doložit existenci splatné peněžité pohledávky vůči dlužníku a k návrhu musí současně připojit její přihlášku. Dlužník má naproti tomu povinnost připojit k insolvenčnímu návrhu seznamy uvedené v ust. § 104 InsZ.

Za účelem ochrany dlužníkovy majetku před věřiteli, kteří by individuálním vymáháním svých pohledávek mohli způsobit ztráty na dlužníkově majetku²⁵, především však před dlužníkem samotným, spojuje insolvenční zákon se zahájením insolvenčního zejména následující účinky:

- pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nemohou být uplatněna žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou (ust. § 109 odst. 1 písm. a) InsZ);
- ohledně nabývání a uplatňování práva na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty se nově uplatní zvláštní režim insolvenčního zákona (ust. § 109 odst. 1 písm. b) InsZ);
- výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek náležející do majetkové podstaty lze nařídit, nelze jej však provést (ust. § 109 odst. 1 písm. c) InsZ);
- dlužník je povinen zdržet se nakládání s majetkovou podstatou a majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití, nebo určení tohoto majetku anebo i jeho nikoli zanedbatelné zmenšení (s výjimkami stanovenými v ust. § 111 odst. 2 InsZ);

---

²⁴ Již výše bylo zmíněno, že povinnost tvrzení ohledně dlužníkovy neschopnosti plnit své splatné peněžité závazky tíží věřitele i v případě uplatnění některé z vyvratitelných domněnek uvedených v ust. § 3 odst. 2 InsZ.

²⁵ RICHTER, T. *Insolvenční právo*, 1. vyd. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2008, s. 195.

- insolvenční soud je oprávněn i bez návrhu nařídít předběžné opatření, jímž dlužníkovi uloží, aby nenakládal s určitými věcmi nebo právy náležejícími do jeho majetkové podstaty, případně aby s majetkovou podstatou či její částí nakládal jen se souhlasem předběžného správce, kterého za tímto účelem musí ustanovit (ust. § 113 odst. 1 InsZ).

Vzhledem k závažnosti výše uvedených účinků stanoví insolvenční zákon přesně též okamžik, k němuž se takovéto účinky váží, jakož i dobu jejich trvání. V souladu s ust. § 97 odst. 1 InsZ platí, že insolvenční řízení se zahajuje dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu²⁶, jímž podle občanského soudního řádu je krajský soud²⁷. V rámci tohoto dne, je insolvenční soud povinen oznámit zahájení insolvenčního řízení zveřejněním vyhlášky, a to nejpozději do 2 hodin poté, kdy mu došel insolvenční návrh (ust. § 101 odst. 1 InsZ). Okamžikem zveřejněním této vyhlášky v insolvenčním rejstříku pak fakticky nastávají shora uvedené účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení (ust. § 109 odst. 4 InsZ). Tyto účinky mají zpravidla trvat až do skončení insolvenčního řízení, nestanoví-li insolvenční zákon u některého ze způsobů řešení úpadku jinak, a jde-li o reorganizaci, do schválení reorganizačního plánu (ust. § 109 odst. 5 InsZ). V případě oddlužení pak zákon stanoví odlišný postup, co se týká omezení dispozičních oprávnění dlužníka, a to v návaznosti na konkrétní způsob oddlužení. Rovněž tak může insolvenční soud po rozhodnutí o povolení oddlužení změnit i bez návrhu své předběžné opatření (ust. § 397 odst. 2 InsZ).

2.3. Rozhodnutí o úpadku

Jestliže bude osvědčením nebo dokazováním zjištěno, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí, vydá insolvenční soud rozhodnutí o úpadku (ust. § 136 odst. 1 InsZ). Zákon tak i v tomto případě rozlišuje mezi dlužnickým insolvenčním návrhem,

---

²⁶ Srov. ust. § 7 odst. 2 InsZ ve spojení s ust. § 9 odst. 4 OSŘ.

²⁷ Proto např. podání insolvenčního návrhu okresnímu soudu nebude mít účinky pro zahájení insolvenčního řízení, nýbrž tyto účinky nastanou až okamžikem, kdy insolvenční návrh dojde příslušnému krajskému soudu (postupem podle ust. § 104a OSŘ). Naproti tomu podání insolvenčního návrhu krajskému soudu, který v dané věci není místně příslušný, bude znamenat bez dalšího zahájení insolvenčního řízení, a to bez ohledu na skutečnost, kdy dojde k postoupení takového návrhu místně příslušnému krajskému soudu (srov. ZELEŇKA, J. et. al. *Insolvenční zákon : poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*, 2. vyd. Praha : Linde, 2008, s. 160).

u něhož s jistými výjimkami postačuje, budou-li rozhodné skutečnosti o dlužníkově úpadku osvědčeny údaji insolvenčního návrhu a jeho přílohami – postačuje zde tak jen dostatečná míra pravděpodobnosti²⁸ (návaznost na zásadu rychlosti řízení je zde zřejmá), a insolvenčním návrhem věřitelským, u něhož zákon od počátku předpokládá existenci sporu, vyžadující, aby rozhodné skutečnosti byly postaveny najisto. Za tímto účelem bude zpravidla nutné nařídit jednání, v jehož rámci musí být dlužníku vždy dána možnost, aby se před rozhodnutím o úpadku k insolvenčnímu návrhu vyjádřil (ust. § 133 odst. 3 InsZ). Proti rozhodnutí o úpadku vydanému na základě insolvenčního návrhu věřitele se může odvolat pouze dlužník; odvolání proti rozhodnutí o úpadku vydanému na základě insolvenčního návrhu dlužníka není přípustné (ust. § 141 odst. 1 InsZ).

Vedle obsahových náležitostí rozhodnutí o úpadku (ust. § 136 odst. 2 InsZ), mezi něž patří především výrok o zjištění dlužníkově úpadku/hrozícího úpadku, výrok o ustanovení insolvenčního správce, výzva věřitelům k přihlášení pohledávek, jakož i výzva, aby osoby, které mají závazky vůči dlužníkovi, napříště plnění neposkytovaly dlužníkovi, ale insolvenčnímu správci, stanoví insolvenční zákon též některé další účinky spojené s rozhodnutím o úpadku (ust. § 140 InsZ), čímž fakticky doplňuje účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení uvedené shora. Nově tak např. dochází k přechodu dispozičních oprávnění k majetkové podstatě na insolvenčního správce v rozsahu, v němž dlužník nebyl s majetkovou podstatou oprávněn nakládat, či k nemožnosti započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele v zákonem stanovených případech (ust. § 140 odst. 3, 4 InsZ).

3. Povolení oddlužení

Po rozhodnutí o úpadku, jenž představuje nezbytnou podmínku pro rozhodování o způsobu jeho řešení, insolvenční soud k návrhu dlužníka rozhodne, zda v konkrétním případě oddlužení povolí či nikoliv. V případě dlužnického insolvenčního návrhu tak učiní jediným usnesením (ust. § 148 odst. 3 InsZ). Pokud však insolvenční řízení bylo zahájeno k návrhu jiné osoby (tzv. věřitelský návrh) a dlužník v takovémto řízení podal návrh na povolení oddlužení, rozhodne insolvenční soud o způsobu řešení úpadku

---

²⁸ WINTEROVÁ, A. et. al. *Civilní právo procesní*, 4. vyd. Praha : Linde Praha a. s., 2006, s. 251.

samostatným rozhodnutím do 30 dnů po rozhodnutí o úpadku (ust. § 149 odst. 2 InsZ). Schůze věřitelů není v případě, kdy byl podán návrh na povolení oddlužení, oprávněna usnesení o způsobu řešení dlužníkovy úpadku přijmout.

Důvod proč zákon rozhodování o povolení oddlužení svěruje do výlučné pravomoci insolvenčního soudu lze podle mého názoru spatřovat především v existenci zákonem předepsané 30% kvóty minimálního uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů v rámci oddlužení. Jakkoliv totiž mohou ekonomické modely ukazovat, že v konečném důsledku je pro nezajištěné věřitele efektivnější obdržet v kratším časovém horizontu pouze 30% své pohledávky (při započtení veškerých transakčních nákladů), nemusí se tato hypotéza setkat s pochopením zejména v důsledku přepjatých očekávání ze strany věřitelů²⁹.

3.1. Návrh na povolení oddlužení

Oddlužení jako způsob řešení svého úpadku může insolvenčnímu soudu navrhnout pouze dlužník. V této souvislosti je vhodné podotknout, že pro zastoupení účastníků insolvenčního řízení platí ustanovení části první hlavy třetí občanského soudního řádu obdobně³⁰. Návrh podaný jinou osobou musí insolvenční soud odmítnout jako návrh podaný někým, kdo k němu nebyl oprávněn (ust. § 390 odst. 3 InsZ).

Již toto úvodní ustanovení tak předznamenává, že základním prvkem pro všechny fáze oddlužení, o nichž později bude řeč, je dlužník aktivní, jehož dalšími atributy, jak ukážeme dále, by měla být též maximální ochota spolupracovat a poctivost.

Zřejmě i z tohoto důvodu je z ustanovení věnovaných úpravě návrhu na povolení oddlužení patrná snaha zákonodárce o určitou typizaci tohoto návrhu (jejímž výrazem je existence formuláře), jakož i snaha za pomoci určitého „vstupního testu“, představovaného striktními požadavky na obsah návrhu, odhalit co možná nejdříve osobu nespolupracující, jejíž vadný či neúplný návrh insolvenční soud za blíže stanovených podmínek odmítne (ust. § 393 odst. 3 InsZ).

---

²⁹ V neposlední řadě může hrát roli též antipatie způsobená předchozím delikventním chováním dlužníka.

³⁰ Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 20, odst. 1.

3.1.1. Lhůta k podání návrhu

Z hlediska časového zákon rozlišuje, zda dlužník sám je insolvenčním navrhovatelem (v takovém případě musí být návrh na povolení oddlužení podán již společně s insolvenčním návrhem), či nikoliv – zde pak má dlužník k podání návrhu na oddlužení zákonem stanovenou lhůtu 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu (stejnopis insolvenčního návrhu věřitele se doručuje dlužníku do vlastních rukou³¹), o čemž musí být již při doručení tohoto návrhu poučen (ust. § 390 odst. 1 InsZ).

Nedodržení této lhůty je stíháno přísnou sankcí v podobě odmítnutí návrhu na povolení oddlužení a je třeba připomenout, že i v tomto případě platí obecně stanovená nepřípustnost prominutí zmeškání lhůty v insolvenčním řízení (ust. § 83 InsZ). Případná absence poučení ze strany insolvenčního soudu by tak ve spojení s marným uplynutím této 30denní lhůty zakládala pouze možnost domáhat se vzniklé škody podle zvláštního právního předpisu³².

3.1.2. K aktivní legitimaci navrhovatele

Podle ust. § 389 odst. 1 InsZ je osobou aktivně legitimovanou k podání návrhu na řešení úpadku či hrozícího úpadku oddlužením pouze ten dlužník, který není podnikatelem.

Z osobní působnosti oddlužení byly tak i přes původní koncepci vládního návrhu insolvenčního zákona (jenž umožňoval oddlužení fyzickým osobám, kteří jako podnikatelé nemají pracovněprávní závazky a nemají více než 20 věřitelů) vyňaty veškeré subjekty naplňující definici podnikatele ve smyslu ust. § 2 odst. 2 ObchZ, přičemž typickými dlužníky legitimovanými k podání návrhu na povolení oddlužení zůstaly napříště jen fyzické osoby – nepodnikatelé (též spotřebitelé), méně často pak různé nepodnikatelské typy právnických osob.

S ohledem na definici pojmu podnikatele podle obchodního zákoníku, která je založena jednak na kombinaci formálního kritéria (osoba zapsaná v obchodním rejstříku), jednak kritéria faktického ve spojení s existencí příslušného oprávnění

---

³¹ Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, § 103, odst. 4.

³² Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), § 5, písm. b), § 13, odst. 1., 2.

(živnostník, osoba podnikající podle zvláštního právního předpisu)³³, a pod níž navíc byly podřazeny osoby, které provozují zemědělskou výrobu a jsou zapsány do evidence podle zvláštního předpisu, se záhy ukázalo poměrně problematické posoudit, který dlužník to vlastně není podnikatelem ve smyslu ust. § 389 odst. InsZ³⁴.

I v tomto ohledu byla tak předmětnému ustanovení věnována ze strany odborné veřejnosti poměrně značná pozornost, vedená snahou po jeho výkladu, či snahou upozornit na jeho nedostatky.

Tak např. podle JUDr. Petra Kavana „*ratio legis* oddlužení jako způsobu řešení úpadku nepodnikatelů, jakkoliv definičně sporné, spočívá v tom, že v daný moment není subjekt usilující o oddlužení podnikatelsky aktivní“. Možnosti korekce poměru podnikatelských a nepodnikatelských závazků v majetkové sféře jednotlivce pak tento autor spatřuje v posuzování nepoctivého záměru sledovaného návrhem na povolení oddlužení³⁵.

Ještě dále jde JUDr. Tomáš Richter, který ve svých podnětech zcela opouští členění podnikatel x nepodnikatel, jímž insolvenční zákon dle Richtera nedůvodně upřednostňuje motivaci ke spotřebě před motivací k přijímání podnikatelského rizika, a do popředí staví nově kritérium, jímž by napříště mělo být členění fyzická osoba (oddlužení přípustné) x právnická osoba (oddlužení nepřípustné), čímž by se dle jeho názoru mohlo též zabránit riziku strategického strukturování činností, které by jinak byly provozovány formou obchodních společností, do jiných nepodnikatelských typů právnických osob³⁶.

S tím dále úzce souvisí též námitka JUDr. Bohumila Havla, který v přípuštění oddlužení u jakéhokoliv nepodnikatele (rozuměj právnických osob) shledává nestandardní cestu, nezdůvodněnou komparací s německým nebo slovenským vzorem,

---

³³ PELIKÁNOVÁ, I., Obchodní právo. 1. díl, 1. vyd. Praha : ASPI, a.s., 2005, s. 190 a n.

³⁴ Např. pokud by fyzická osoba podnikala bez příslušného živnostenského oprávnění, nejednalo by se o podnikatele ve smyslu obchodního zákoníku, naopak podnikatelé podle formy nemusí podnikat, avšak vzhledem ke svému zápisu do obchodního rejstříku splňují bez dalšího definici podnikatele.

³⁵ KAVAN, P. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení, *Právní rozhledy*, 2008, č. 12, s. 437., shodně též HAVEL, B. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, č. 2, s. 51.

³⁶ RICHTER T. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění. *Právní rozhledy*, 2006, č. 21, s. 773.

neboť zákon je dle jeho názoru nastaven spíše na obchodní korporace a fyzické osoby, a nikoliv na nadace, spolky či různé hybridy³⁷.

Ve snaze rozptýlit pochybnosti o tom, zda dlužníkem, který není podnikatelem, může být - na straně jedné - kterákoli fyzická nebo právnická osoba, která formálně ukončila svou podnikatelskou činnost, nebo která tuto činnost ke dni podání návrhu na povolení oddlužení neprovozuje, ale má k tomuto datu dluhy z podnikání³⁸, přijala dne 3. 6. 2008 Expertní pracovní skupina pro insolvenční právo, jejímiž členy mimochodem oba posledně zmiňovaní autoři jsou, výkladové stanovisko č. 2 k otázce přípustnosti oddlužení, podle něhož se dlužníkem, který není podnikatelem ve smyslu ustanovení § 389 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů, rozumí taková fyzická nebo právnická osoba, která není zákonem považována za podnikatele a zároveň nemá závazky (dluhy) vzešlé z jejího podnikání³⁹.

Tento závěr je dle citovaného stanoviska odůvodněn především koncepčními změnami, k nimž došlo v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR mezi prvním a druhým čtením vládního návrhu insolvenčního zákona, z nichž lze dovodit zřejmý záměr zákonodárce nerozšiřovat okruh osob, které mohou žádat o oddlužení, o podnikatele, bez zřetele k tomu, zda příslušná osoba podniká jen ve velmi omezeném rozsahu, a dále argumentem, že vyjádření „dlužník který není podnikatelem“ tvoří jakýsi protipól k ust. § 316 odst. 2 InsZ, podle něhož reorganizací lze řešit úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka, který je podnikatelem, přičemž reorganizace se týká jeho podniku⁴⁰. Z uvedeného se pak dovozuje, že existence dlužníkovy zátěže v podobě podnikatelských závazků vylučuje bez dalšího možnost podstoupit oddlužení. V závěru citované stanovisko jakoby mimoděk zmiňuje velmi opatrně problematiku nepatrných dluhů z podnikání s příkladným odkazem na ustanovení občanského soudního řádu upravující přípustnost odvolání v tzv. bagatelních věcech⁴¹.

---

³⁷ HAVEL, B. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, č. 2, s. 51.

³⁸ Výkladové stanovisko č. 2 ze zasedání expertní pracovní skupiny pro insolvenční právo ze dne 3. června 2008. Dostupné na <http://insolvencni-zakon.justice.cz/insolvencni-spravci-odborna-verejnost/vykladova-stanoviska.html>

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Srov. tamtéž.

⁴¹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, § 202, odst. 2.

To, že zápořád' vyslovená v tomto stanovisku není absolutní, dokazuje i úvaha vyslovená v odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 4. 2009, sp. zn.: 29 NSČR 3/2009, podle níž by v případě její automatické aplikace mohlo v krajním případě dojít k nepřiměřeně tvrdému dopadu do poměrů dlužníka. V takovémto krajním případě tak vždy bude třeba zvážít, zda zmiňovaným automatismem nedochází k „popření ducha zákona a zda tím ve skutečnosti není upírána možnost pokusit se o oddlužení způsobem předjímaným insolvenčním zákonem osobě, se kterou institut oddlužení v souladu s účelem, pro který byl zákonodárcem zformulován, typově počítá“. K vyloučení svévole při takovýchto úvahách naznačuje citované usnesení některá hlediska, k nimž bude dále třeba přihlédnout. K těmto hlediskům patří zejména doba vzniku konkrétního podnikatelského závazku, doba ukončení dlužníkovy podnikání, četnost neuhrazených závazků z dlužníkovy podnikání, jakož i výše konkrétního podnikatelského závazku v porovnání s celkovou výší dlužníkových závazků, a v neposlední řadě též skutečnost, zda věřitel tohoto podnikatelského závazku je srozuměn s tím, že uvedená pohledávka bude podrobena režimu oddlužení.

Naopak až příliš rozšiřujícím směrem se podle mého názoru vydává Vrchní soud v Praze, který v odůvodnění svého usnesení ze dne 13. 3. 2008, sp. zn.: 1 VSPH 3/2008, pod množinu závazků (dluhů) vzešlých z podnikání řadí vedle dluhů z vlastní podnikatelské činnosti též dluhy z podnikání jiné osoby, nabyté dobrovolně na základě dlužníkovy dispozitivního právního úkonu (např. smlouvou o prodeji podniku)⁴². Je myslím patrné, že takovýto rozšiřující výklad, zahrnující též převzetí závazku (ust. § 531 ObčZ) či přistoupení k závazku (ust. § 533 ObčZ), šířeji pravděpodobně též převzetí ručení, bude nutno důsledněji konfrontovat s účelem právní úpravy oddlužení, přičemž v této souvislosti bude zajímavé sledovat, jak se k uvedenému rozhodnutí postaví Nejvyšší soud ČR v rámci dovolání, které v dané věci bylo již podáno.

V této souvislosti si jen dovolím předeštířít, že zajímavé by mohlo být též posuzování charakteru dlužníkovy závazku v případě, že by dlužník (nyní již jako nepodnikatel) uzavřel dohodu o nahrazení tohoto podnikatelského závazku závazkem novým (ust. § 571 ObčZ), či v případě narovnání (ust. § 585 ObčZ).

---

⁴² Dle citovaného usnesení dlužník v důsledku takovéhoho úkonu nese veškerá rizika z toho plynoucí, včetně nepřípustnosti oddlužení.

3.1.3. Náležitosti návrhu na povolení oddlužení a jeho přílohy

Již výše byla učiněna zmínka o poměrně striktních požadavcích insolvenčního zákona ohledně náležitostí návrhu na povolení oddlužení. Rovněž tak byla učiněna zmínka o zjednodušení a typizaci návrhu na povolení oddlužení, v jejichž důsledku lze návrh na povolení oddlužení podat pouze na formuláři (ust. § 391 odst. 3 InsZ).

V pozici insolvenčního navrhovatele má dlužník povinnost spojit návrh na povolení oddlužení již s insolvenčním návrhem (ust. § 106 odst. 1 InsZ). Toto lze jednoduše učinit zaškrtnutím pole č. 21 formuláře společně s uvedením popisu rozhodujících skutečností osvědčujících úpadek/hrozící úpadek. Nezbytnou náležitostí v takovém případě je též úřední ověření pravosti dlužníkovy podpisu (ust. § 97 odst. 2 InsZ).

Úřední ověření podpisu na návrhu se vyžaduje rovněž u osob ochotných zavázat se při povolení oddlužení jako spoludlužníci či ručitelé dlužníka⁴³, či v případě dlužníkovy manžela, pokud by oddlužením mohl být dotčen majetek z nevypořádaného společného jmění manželů (což bude nejspíše pravidlem), či rozsah vyživovacích povinností uvedených v ust. § 392 odst. 3 InsZ. Dlužníkův manžel navíc musí výslovně uvést, že s povolením oddlužení souhlasí.

Prováděcím předpisem stanovujícím náležitosti návrhu na povolení oddlužení (a tedy i formuláře) je vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, konkrétně pak její ustanovení § 23 a § 24. Vedle obecných náležitostí podání, jimiž se v souladu s ust. § 42 odst. 4 občanského soudního řádu rozumí jednak označení soudu, jemuž je podání určeno, dále označení osoby, která podání činí, jakož i označení věci, které se týká a co se podáním sleduje, včetně podpisu a datování, musí návrh na povolení oddlužení obsahovat též výslovné označení „Návrh na povolení oddlužení“, označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat, údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech, jakož i údaje o veškerých příjmech dlužníka za poslední 3 roky (ust. § 391 odst. 1 InsZ), jimiž se rozumí zejména příjmy ze závislé činnosti a funkční

---

⁴³ V této souvislosti je však třeba podotknout, že spolupodpis návrhu na povolení oddlužení ze strany těchto osob nezakládá automaticky přistoupení k závazku či převzetí ručení. Ručení či přistoupení k závazku (příp. převzetí dluhu) vzniká i v tomto případě na základě právních úkonů v souladu s příslušnými právními předpisy a listiny prokazující tyto skutečnosti by tak měly být přiloženy již k návrhu na povolení oddlužení.

požitky, příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti, příjmy z kapitálového majetku, z pronájmu a autorské odměny. Novelou provedenou zákonem č. 217/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, bylo nově dlužníkovi umožněno navrhnout konkrétní způsob oddlužení, případně sdělit, že takovýto návrh nevznáší (ust. § 391 odst. 1 písm. d) InsZ).

V návrhu na povolení oddlužení se dlužník musí též podrobně vyjádřit k okolnostem, z nichž lze usuzovat na výši hodnoty plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé. Tímto vyjádřením dlužník z části jednak osvědčuje poctivý záměr podávaného návrhu, jednak jím dává jasně najevo svoji představu o způsobu oddlužení – s tím pak úzce souvisí výše zmiňovaná možnost dlužníka navrhnout zaškrtnutím pole č. 06 formuláře konkrétní způsob oddlužení a ovlivnit tak, byť jen nepřímo, konečné rozhodnutí věřitelů o přijetí způsobu oddlužení.

Dalšími údaji, jež mají sloužit k osvědčení poctivého záměru sledovaného návrhem na povolení oddlužení, jsou údaje o insolvenčních řízeních či jiných řízeních řešících úpadek dlužníka, jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu⁴⁴, vedených v posledních 5 letech, jimiž se rozumí údaj o vedení insolvenčního či obdobného řízení u konkrétního soudu, včetně uvedení kdy a jakým způsobem bylo takovéto řízení ukončeno. Stejně tak je dlužník povinen uvést údaje o nezahrazených pravomocných odsouzeních výše uvedených osob pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy (a tyto též doložit výpisem z rejstříku trestů ne starším 3 měsíců).

Povinnými přílohami návrhu na povolení oddlužení, jež mají osvědčit dlužníkem uváděné údaje, a jež zároveň slouží soudu i jednotlivým věřitelům jako podklad pro rozhodovací proces v daném řízení (věřitelům též např. k podání námitek o existenci skutečností svědčících pro zamítnutí povolení oddlužení)⁴⁵, jsou:

- Seznam dlužníkovy majetku – v něm je dlužník povinen označit jednotlivě veškerý svůj majetek (majetek, který je předmětem zajišťovacích práv sloužících

---

⁴⁴ Z uvedeného je patrné, že připuštění možnosti oddlužení u právnických osob není jen jakousi „nedůsledností“ zákonodárce, jak tvrdí někteří autoři.

⁴⁵ KOTOUČOVÁ, J. et. al. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční řízení), komentář*, 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 865.

k uspokojení věřitelů se uvádí zvlášť), když speciálně pro oddlužení platí, že u každé položky tohoto seznamu je dlužník povinen uvést údaj o době pořízení majetku, jeho pořizovací ceně a odhadu jeho obvyklé ceny ke dni pořízení tohoto seznamu, přičemž jedná-li se o nemovitost, či o majetek sloužící k zajištění, vyžaduje se stanovení ceny obvyklé znalcem. Zejména posledně uvedená povinnost může pro dlužníka znamenat citelné zvyšování transakčních nákladů na oddlužení. U pohledávek je dlužník povinen uvést skutečnosti, na kterých se tyto pohledávky zakládají, jejich výši, včetně výslovného vyjádření se k jejich dobytosti (§ 104 odst. 2 InsZ).

Seznam musí dlužník dále podepsat a výslovně v něm uvést, že je správný a úplný (§ 104 odst. 4 InsZ). V případě, kdy dlužník uvedený seznam již předložil na základě výzvy insolvenčního soudu podle ust. § 128 odst. 3 InsZ, a v mezidobí od jeho předložení do podání návrhu na povolení oddlužení došlo k jakýmkoliv změnám, stanoví zákon povinnost učinit o těchto změnách prohlášení (a to včetně aktuálního ocenění majetku po těchto změnách).

- Seznam dlužníkových závazků – v němž je dlužník povinen označit veškeré osoby, o kterých je mu známo, že vůči němu mají pohledávky či jiná majetková práva, nebo vůči němu tato práva či pohledávky uplatňují (vykonatelný závazek se dokládá příslušným rozhodnutím, či notářským nebo exekutorským zápisem). Významnou obsahovou náležitostí pak je povinnost stručně uvést, které z pohledávek svých věřitelů dlužník popírá co do důvodu, či výše, a důvody tohoto popření. Odděleně má pak dlužník povinnost uvést věřitele, o kterých je mu známo, že proti němu mají právo na uspokojení ze zajištění, nebo kteří toto právo proti němu uplatňují, společně s označením věcí, práv, pohledávek, či jiných majetkových hodnot, u kterých se uspokojení ze zajištění uplatňuje, včetně údaje o tom, které movité věci se nacházejí v držení věřitele nebo třetí osoby. Dále má dlužník povinnost označit druh zajištění⁴⁶ a důvod jeho vzniku spolu s odkazem na příslušnou položku seznamu majetku, případně skutečnost, zda a v jakém rozsahu právo na uspokojení ze zajištění popírá a proč. O povinnosti učinit případné prohlášení o změnách,

---

⁴⁶ Zajištěním se ve smyslu ust. § 2 písm. g) InsZ rozumí zástavní právo, zadržovací právo, omezení převodu nemovitosti, zajišťovací převod práva, či zajištění postoupením pohledávky, včetně obdobných práv podle zahraniční právní úpravy.

povinnosti podpisu tohoto seznamu, jakož i o prohlášení o úplnosti a pravdivosti tohoto seznamu platí výše uvedené u seznamu dlužníkovu majetku obdobně.

- Listiny dokládající údaje o příjmech dlužníka, které ve spojení s uvedením údajů o dlužníkem očekávaných příjmech v následujících pěti letech umožní posoudit, nakolik reálné tyto údaje o očekávaných budoucích příjmech jsou. Jakožto listina dokládající údaje o příjmech může sloužit především kopie potvrzení o příjmech z pracovního poměru, kopie daňových přiznání, či výpisy z bankovních účtů.
- Písemný souhlas nezajištěného věřitele s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení na svou pohledávku obdrží, bude nižší než 30% jeho pohledávky, s uvedením, jaká konkrétní bude nejnižší hodnota takového plnění, přičemž podpis věřitele na tomto souhlasu musí být písemně ověřen. Tento požadavek souvisí s materiálním posuzováním návrhu na povolení oddlužení ze strany insolvenčního soudu, neboť insolvenční soud není oprávněn oddlužení povolit v případě, kdy lze důvodně předpokládat, že by hodnota plnění obdržená nezajištěnými věřiteli v průběhu oddlužení představovala méně než 30% jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí (ust. § 395 odst. 1 písm. b) InsZ).

3.2. Rozhodování o návrhu na povolení oddlužení

O návrhu na povolení oddlužení rozhoduje z důvodů naznačených v bodě 3. 1. této práce insolvenční soud. Jako jeden z procesních subjektů tím insolvenční soud autoritativně projevuje svoji vůli a váže touto vůlí též ostatní subjekty insolvenčního řízení.

Samotný proces rozhodování o návrhu na povolení oddlužení stejně jako celé insolvenční řízení i oddlužení prochází několika dílčími fázemi. V první fázi, jež předchází posuzování samotného návrhu na povolení oddlužení (a která je důsledkem striktního odlišení rozhodování o úpadku od rozhodování o způsobu jeho řešení), tak musí insolvenční soud zhodnotit především úplnost návrhu na zahájení insolvenčního řízení, přičemž nedostatky v podobě vad insolvenčního návrhu budou v případě jeho

odmítnutí insolvenčním soudem znamenat, že k návrhu na povolení oddlužení, byť by tento byl podán souběžně s insolvenčním návrhem, nebude nadále přihlíženo⁴⁷.

Další dílčí fází v procesu rozhodování pak bude představovat posuzování srozumitelnosti, určitosti podaného návrhu na povolení oddlužení, jakož i ostatních náležitostí, včetně požadovaných příloh (výše označováno jako tzv. „vstupní test“). V rámci tohoto testu insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne, jestliže:

- navrhovatel ani přes výzvu učiněnou v souladu s ust. § 393 odst. 1 InsZ nedoplnil všechny náležitosti návrhu na povolení oddlužení vyžadované zákonem či prováděcími právními předpisy nebo návrh na povolení oddlužení zůstal i přes uvedenou výzvu nesrozumitelný anebo neurčitý, a nelze-li pro tento nedostatek pokračovat v zahájeném řízení;
- k návrhu na povolení oddlužení nebyly ani přes uvedenou výzvu připojeny zákonem požadované přílohy, nebo neobsahují-li tyto přílohy stanovené náležitosti (případ, kdy takováto příloha je vyžadována pouze prováděcím právním předpisem a nikoliv zákonem, bude třeba posuzovat podle písm. a));
- byl podán opožděně nebo někým, kdo k tomu nebyl oprávněn.

V případě, že návrh na povolení oddlužení bude z hlediska formálního přezkumu insolvenčním soudem shledán jako vyhovující (nebude tedy rozhodnuto o jeho odmítnutí), přistoupí insolvenční soud dále k jeho věcnému přezkumu, v jehož rámci je povinen učinit si závěr o:

- poctivosti záměru sledovaného návrhem na povolení oddlužení;
- dlužníkových ekonomických možnostech (ve světle minimální hodnoty uspokojení nezajištěných věřitelů).

Pokud by totiž se zřetelem ke všem okolnostem bylo možno důvodně předpokládat, že návrhem na povolení oddlužení je sledován nepoctivý záměr, nebo že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi dlužníkovi nezajištění věřitelé, bude nižší než

---

⁴⁷ KOZÁK, J. et. al. *Insolvenční zákon a předpisy související : nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*, 1. vyd. Praha : ASPI, 2008, s. 567.

30% jejich pohledávek (nesouhlasí-li tito věřitelé s nižším plněním), musí insolvenční soud návrh na povolení oddlužení zamítnout (ust. § 395 odst. 1 InsZ). Stejně je insolvenční soud povinen postupovat i tehdy, jestliže:

- návrh na povolení oddlužení byl znovu podán osobou, o jejímž návrhu na povolení oddlužení bylo již dříve rozhodnuto (pravidlo jednou a dost), nebo
- dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

Poctivost (resp. nepoctivost) záměru sledovaného návrhem představuje poměrně neurčitou podmínku skýtající insolvenčnímu soudu prostor pro zohlednění relativně neuzavřené množiny okolností. Jako určitý návod obsahuje insolvenční zákon příkladný výčet těchto okolností, které mohou/avšak nemusí vést insolvenční soud k úsudku o nepoctivosti záměru sledovaného návrhem na povolení oddlužení (ust. § 395 odst. 3 InsZ). Jsou jimi jednak skutečnost, že v posledních 5 letech před podáním návrhu na povolení oddlužení probíhalo insolvenční řízení, nebo jiné řízení řešící úpadek dlužníka, jeho zákonného zástupce, statutárního orgánu, nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu, a to v závislosti na výsledku takového řízení (řádné projití konkursem by tak mohlo vést k úspěšnému splnění této podmínky⁴⁸), jednak skutečnost, že podle výpisu z rejstříku trestů, jenž tvoří povinnou přílohu návrhu na povolení oddlužení, v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení proběhlo trestní řízení, které skončilo pravomocným odsouzením shora uvedených osob pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy (nehledí-li se na pachatele, jako by nebyl odsouzen). V daném případě, obávám se, však došlo k přepětí posuzování majetkové a trestní bezúhonnosti stanovením příliš širokého okruhu sledovaných osob, jakož i okruhu trestných činů, při jejichž spáchání lze na nepoctivý záměr usuzovat.

Jako další okolnost, z níž by bylo možno usuzovat na nepoctivost záměru sledovaného návrhem na povolení oddlužení, byla odbornou veřejností uváděna situace,

---

⁴⁸ HAVEL, B. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, č. 2, s. 52.

kdy dlužník se oddlužením snaží řešit své závazky z předchozí podnikatelské činnosti⁴⁹. Podle názoru některých autorů takto bylo možné hodnotit poměr „podnikatelských“ závazků k ostatním závazkům dlužníka, přičemž by bylo na uvážení insolvenčního soudu, jaké procento těchto závazků (a to např. i vzhledem k jejich původní výši a dlužníkově platební disciplině) by ještě svědčilo o poctivosti dlužníkovy záměru a jaké již nikoliv.

Jak však bylo uvedeno výše v kapitole týkající se aktivní legitimace k návrhu na povolení oddlužení, nedošel tento pohled uznání u Expertní pracovní skupiny pro insolvenční právo v rámci výkladového stanoviska č. 2 k otázce přípustnosti oddlužení, ani v dosavadní judikatuře vyšších soudů⁵⁰, a v dané otázce bylo zaujato poměrně rigidní stanovisko, omezující možnost soudního uvážení v otázce existence tzv. podnikatelských závazků dlužníka pouze na krajní případy.

O třicetiprocentní klauzuli hodnoty plnění, jehož se při oddlužení musí minimálně dostat nezajištěným věřitelům na jejich pohledávky (tj. jistiny vč. příslušenství přirostlého ke dni rozhodnutí o úpadku dlužníka), již rovněž byla řeč. Z uvedeného důvodu tak na tomto místě pouze připomínám, že zákonem nastavená hranice 30% je hranicí dispozitivní, neboť dlužník se s věřitelem může dohodnout, že hodnota plnění, které věřitel v rámci oddlužení obdrží, bude i nižší – v takovém případě však musí být písemný souhlas tohoto věřitele s uvedením, jaká bude nejnižší hodnota plnění, na které se věřitel s dlužníkem dohodl, připojen již k návrhu na povolení oddlužení.

V rámci posuzování dlužníkových ekonomických možností si insolvenční soud učiní závěr o tom, zda dosažení uvedené hranice je v dlužníkových silách či nikoliv, přičemž podkladem pro takovýto kvalifikovaný odhad budou především listiny předložené dlužníkem (a tedy i celkový objem nezajištěných závazků uváděný dlužníkem v seznamu závazků). V této souvislosti pak vyvstává především otázka časového horizontu, v němž je třeba dosažení požadované hranice posuzovat. Zákon jako určující moment stanoví okamžik, kdy dlužníkovi nezajištění věřitelé obdrží v rámci zvoleného způsobu oddlužení veškeré možné na ně připadající uspokojení.

---

⁴⁹ KOZÁK, J. et. al. *Insolvenční zákon a předpisy související : nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*, 1. vyd. Praha : ASPI, 2008, s. 570, shodně též KAVAN, P. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení, *Právní rozhledy*, 2008, č. 12, s. 437.

⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 4. 2009, sp. zn.: 29 NSČR 3/2009, usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 3. 2008, sp. zn.: 1 VSPH 3/2008.

Tomu je pak podle mého názoru třeba přizpůsobit i referenční skupinu nezajištěných věřitelů, a to zejména s ohledem na skutečnost, že již v době podání návrhu na povolení oddlužení může být z dlužníkem předloženého znaleckého posudku zřejmé, že hodnota majetku, který slouží k zajištění, je nižší než výše tímto majetkem zajištěných pohledávek (eviduje-li dlužník v seznamu závazků nějaké), a že případné neuspokojené části takovýchto pohledávek budou uspokojovány stejně jako ostatní přihlášené pohledávky (ust. § 398 odst. 2 ve spojení s ust. § 299 odst. 1 InsZ) – to ostatně odpovídá i ustanovení insolvenčního zákona, které předpokládá zvážení všech okolností přicházejících v úvahu (ust. § 395 odst. 1 InsZ).

Ačkoliv v úvahu mohou v tomto okamžiku přicházet ještě obě varianty způsobu řešení oddlužení, tedy jak plnění splátkového kalendáře, tak zpeněžení majetkové podstaty, není z dikce zákona zřejmé, zda požadovaná minimální hranice hodnoty plnění nezajištěným věřitelům musí být předpokládána alespoň u jednoho z možných způsobů oddlužení či u obou⁵¹. Zákon zde podle mého názoru bez bližšího vysvětlení spoléhá na to, že z možných způsobů oddlužení bude automaticky zvolen ten, který věřitelům poskytne nejvyšší naději na dosažení stanovené kvóty.

Pravidlem „jednou a dost“ zakotveným v ust. § 395 odst. 2 písm. a) InsZ stanovuje insolvenční zákon nemožnost podat návrh na povolení oddlužení úspěšně poté, co o předchozím návrhu na povolení oddlužení bylo již jednou rozhodnuto. Ačkoliv toto pravidlo může navozovat dojem, že jedinec se o oddlužení může pokusit pouze jedenkrát za život, byl by takovýto výklad zřejmě v rozporu se záměrem zákonodárce, podle něhož oddlužení poskytuje dlužníkovi především „druhou šanci“ vymanit se dluhové pasti.

V současné spotřební společnosti nebude jistě neobvyklé, pokud dlužník (v převážné většině se to bude týkat fyzických osob), se během svého života ocitne v úpadekové situaci hned několikrát. Přitom by jistě nebylo bylo správné vyloučit automaticky takového dlužníka z možnosti podstoupit opětovně oddlužení.

Uvedenému závěru podle mého názoru svědčí jednak fakt, že zákonodárce absolvování dřívějšího insolvenčního řízení na majetek téhož dlužníka označil za

---

⁵¹ Extrémní výklad tohoto ustanovení by tak mohl vést až k takovým závěrům, podle nichž by dlužník vlastnící pouze zanedbatelný majetek mohl být z možnosti oddlužení vyloučen i v případě, že jeho příjmy jsou z hlediska dosažení zákonné kvóty formou splátkového kalendáře dostačující.

okolnost, z níž dle výsledku takového řízení lze usuzovat na nepoctivý záměr sledovaný návrhem na povolení oddlužení⁵², jakož i úvaha B. Havla o přednosti výkladu šetřícího práva adresáta právní normy v souladu se zásadou *in dubio mitius*⁵³. Stejný názor ohledně možnosti opakovaně se pokusit o povolení oddlužení zastává bez bližšího vysvětlení též komentář J. Zelenky⁵⁴. Naproti tomu J. Kotoučová vychází z mimořádnosti šance nového začátku, jíž se dlužníkovi prostřednictvím oddlužení dostává, čímž se zřejmě přiklání k restriktivnímu výkladu zmiňované zásady jednou a dost⁵⁵.

Poslední podmínkou povolení oddlužení, jejíž nesplnění bude znamenat zamítnutí návrhu na povolení oddlužení insolvenčním soudem je skutečnost, že dlužník přistupuje zodpovědně a nikoliv lehkomyšlně k probíhajícímu insolvenčnímu řízení. Již dříve byla učiněna zmínka o tom, že výchozím prvkem pro všechny fáze oddlužení je aktivní a kooperující dlužník, který tak má být zárukou odpovědného plnění povinností v rámci realizace oddlužení⁵⁶. Ačkoliv pojem „lehkomyslný nebo nedbalý přístup k plnění povinností“ není v zákoně nikterak blíže vymezen, nebude insolvenčnímu soudu jistě činit obtíže toto chování dlužníka rozpoznat – v takovém případě bude nutné jej bez váhání sankcionovat zamítnutím návrhu na povolení oddlužení.

Jestliže insolvenční soud neshledá důvody pro odmítnutí či zamítnutí návrhu na povolení oddlužení a nedojde-li nejpозději k tomuto okamžiku ke zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení, soud oddlužení povolí. Učiní tak společně s rozhodnutím o úpadku v případě spojení návrhu na povolení oddlužení s insolvenčním návrhem, nebo samostatným rozhodnutím vydaným nejpозději do 30 dnů po rozhodnutí o úpadku, proti němuž není odvolání přípustné.

Jen toto rozhodnutí tak ve smyslu ust. § 148 odst. 3 InsZ představuje rozhodnutí o způsobu řešení dlužníkovy úpadku, což mimo jiné znamená, že protipól k tomuto rozhodnutí je nutné hledat jinde než v rozhodnutí o odmítnutí návrhu na povolení

---

⁵² Zároveň se však domnívám, že v případě, kdy jako způsob řešení úpadku v tomto řízení bylo zvoleno oddlužení, by pohyb po časové ose do dlužníkovy historie měl rozhodně přesahovat horizont těchto pěti let, neboť oddlužení je třeba přiznat jistý punc mimořádnosti.

⁵³ HAVEL, B. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, č. 2, s. 52.

⁵⁴ ZELENKA, J. et. al. *Insolvenční zákon : poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*, 2. vyd. Praha : Linde, 2008, s. 605.

⁵⁵ KOTOUČOVÁ, J. et. al. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční řízení), komentář*, 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 880.

⁵⁶ Tamtéž.

oddlužení, jeho zamítnutí, či v rozhodnutí, jímž insolvenční soud bere na vědomí zpětvzetí tohoto návrhu, neboť tato rozhodnutí sama o sobě nejsou rozhodnutími o způsobu řešení dlužníkovra úpadku.

Tímto rozhodnutím bude až usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka, přičemž co se týká okamžiku vydání tohoto usnesení, platí i zde nepřekročitelná třicetidenní lhůta po rozhodnutí o úpadku (v případě věřitelského insolvenčního návrhu), která je výrazně modifikována skutečností, že o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem musí insolvenční soud rozhodnout současně s odmítnutím nebo zamítnutím návrhu na povolení oddlužení, či současně s rozhodnutím, jímž tento soud vezme na vědomí zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení. V tomto případě je tak prohlášení konkursu na majetek dlužníka logickým následkem skutečnosti, že vedle oddlužení nezná insolvenční zákon jiný způsob řešení úpadku dlužníka – nepodnikatele než konkurs.

Výše byla učiněna zmínka o tom, že v rámci dispozice s návrhem může dlužník vzít návrh na povolení oddlužení i zpět. K tomu je na tomto místě třeba dodat, že takovéto zpětvzetí je možné učinit nejpozději do okamžiku, než bude rozhodnuto o schválení oddlužení (v opačném případě rozhodne totiž insolvenční soud, že zpětvzetí není účinné). Zpětvzetí návrhu vezme insolvenční soud na vědomí, přičemž až do okamžiku vyhlášení nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2009, Pl.ÚS 42/08 ve Sbírce zákonů (24. 6. 2009) nebylo proti tomuto rozhodnutí odvolání přípustné. Vzal-li dlužník návrh na povolení oddlužení zpět, nemůže jej podat znovu (ust. § 394 odst. 3 InsZ).

4. Způsob oddlužení a jeho realizace

Povolením oddlužení se insolvenční řízení přesouvá do další fáze, v níž půjde především o to rozhodnout s definitivní platností, zda k realizaci oddlužení v jedné z jeho možných forem dojde či nikoliv. Nezanedbatelnou roli zde nově hrají dlužníkovi věřitelé – budou to právě oni, kdo svým hlasováním může ovlivnit způsob, jakým se oddlužení dále bude ubírat (v úvahu přichází alternativně provedení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, či plněním splátkového kalendáře). Důvod takového zapojení věřitelů je nasnadě – budou to totiž právě tito věřitelé, kdo v souvislosti s nevhodně zvoleným způsobem oddlužení ponese případné následky v podobě nižšího uspokojení svých pohledávek.

Úloha insolvenčního soudu je tak částečně omezena na výkon dohlédací činnosti, přičemž v případě, kdy by se řízení mělo dostat do slepé uličky, musí se insolvenční soud aktivovat a rozhodnout, dbaje přitom zásad ovládajících insolvenční řízení. Účast věřitelů na této fázi řízení do jisté míry též kompenzuje původní nemožnost zasahovat do procesu povolování oddlužení. Prostřednictvím námitkového řízení je totiž věřitelům fakticky přiznána možnost zpochybnit zpětně rozhodnutí o povolení oddlužení, a učinit tak skutečnosti, o nichž se domnívají, že kolidují se způsobem řešení úpadku dlužníka oddlužením, předmětem dalšího jednání.

4.1. Hlasovací právo věřitelů

Právo zvolit konkrétní způsob oddlužení přiznává insolvenční zákon dlužníkovým věřitelům, kteří v souladu s rozhodnutím o úpadku přihlásili včas své pohledávky. Hlasovací právo jednotlivých věřitelů i v tomto případě podléhá přezkumu ze strany insolvenčního soudu (ust. § 52 odst. 1 InsZ), avšak zákaz hlasování je bez dalšího rozšířen na všechny zajištěné věřitele, jakož i na osoby dlužníkovi blízké a osoby tvořící s dlužníkem koncern. Na první pohled tedy vše vypadá v nejlepším pořádku – osoby blízké společně s osobami tvořícími s dlužníkem koncern by totiž v rámci vzájemných vazeb s dlužníkem mohly postupovat koordinovaně (a navodit tak nepřijatelnou situaci, kdy o způsobu oddlužení si dlužník rozhoduje fakticky sám) a zajištění věřitelé by do způsobu oddlužení neměli mít možnost zasahovat, neboť v rámci oddlužení budou uspokojeni z výtěžku zajištění (v rámci oddlužení plněním splátkového kalendáře bude třeba o zpeněžení zajištění nově požádat insolvenčního správce).

Závažný problém však shledávám v odepření hlasovacího práva zajištěným věřitelům, a to i v případě, pokud by na základě znaleckého posudku vypracovaného v insolvenčním řízení po rozhodnutí o úpadku bylo zjištěno, že hodnota zajištění je nižší než výše zajištěné pohledávky. Zákon sice stanoví, že takováto pohledávka co do rozdílu mezi výší oceněním zjištěné hodnoty zajištění a výší pohledávky bude považována automaticky za pohledávku nezajištěnou (ust. § 167 odst. 2 InsZ), již však není v zákoně stanoveno, že zajištěným věřitelem je pouze takový věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem náležejícím do majetkové podstaty zcela (nově se tento problém bude týkat však pouze oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, neboť

novelou provedenou zákonem č. 217/2009 Sb. bylo stanoveno, že zajištění věřitelé se v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře uspokojí vždy jen z výtěžku zpeněžení zajištění – ust. § 398 odst. 3 InsZ).

Zda takovýto postup, kdy zajištěný věřitel nemá zajištěnu část své pohledávky, avšak zároveň je mu zapovězeno vykonávat tatáž práva, která náleží věřitelům se stejnou pohledávkou, je v souladu se zásadou *par conditio creditorum*, nechť čtenář posoudí sám.

4.2. Způsob hlasování

Svou vůli ohledně přijetí způsobu oddlužení může věřitel projevit v relativně širokém časovém úseku vymezeném z jedné strany již okamžikem před podáním samotného insolvenčního návrhu, ze strany druhé pak okamžikem konání schůze věřitelů svolané za tímto účelem insolvenčním soudem. Tato možnost vyplývá z novátorského způsobu hlasování stanoveného insolvenčním zákonem, jenž umožňuje hlasovat věřitelům jak na schůzi věřitelů, tak mimo ni.

Schůzi věřitelů za účelem projednání a rozhodnutí o způsobu řešení úpadku svolá insolvenční soud zveřejněným vyhláškou tak, aby tato schůze následovala až po uplynutí lhůty pro přihlášení pohledávek (ust. § 136 odst. 3, 4 InsZ), zpravidla též po přezkumném jednání (ust. § 137 odst. 2 InsZ).

Věřitelé, jejichž pohledávka byla při přezkumném jednání popřena, mohou v rozsahu popření hlasovat jen tehdy, usnese-li se na tom schůze věřitelů (prostou většinou přítomných věřitelů), příp. insolvenční soud (ust. § 51 odst. 1, 3 InsZ).

Hlasování se děje zdvižením ruky, hlasovacím zařízením, nebo jiným způsobem stanoveným insolvenčním soudem (ust. § 6 odst. 1 vyhlášky č. 311/2007 Sb.).

Účast dlužníka stejně tak jako účast insolvenčního správce na této schůzi je nezbytná zejména s ohledem na požadavek projednání způsobu řešení oddlužení a měla by věřitelům ulehčit jejich rozhodování. Dlužník je tak povinen odpovídat na dotazy přítomných věřitelů (např. co se týká odhadu výše budoucích příjmů), zatímco od insolvenčního správce se očekává spíše aktivita ve smyslu rozkrytí existence skutečností, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení (ust. § 395, § 403 odst. 1 InsZ).

Pokud se dlužník na schůzi věřitelů bez omluvy nedostaví, spojuje zákon s touto skutečností fikci zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení. V této souvislosti je třeba znovu připomenout již zmiňovaný náleží Ústavního soudu ČR ze dne 21. 4. 2009, Pl.ÚS 42/08, jímž byla zrušena část ust. § 394 odst. 2 InsZ ohledně nemožnosti podat odvolání proti rozhodnutí, jímž insolvenční soud vezme následně zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení na vědomí, a to právě s odkazem na protiústavnost zrušovaného ustanovení pramenící z aplikační propojenosti s fikcí zpětvzetí návrhu na oddlužení v případě uvedeném v ust. § 399 odst. 2 InsZ. Ani tento náleží však domnívám se ničeho nemění na skutečnosti, že v případě zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení na vědomí musí insolvenční soud rozhodnout současně o řešení dlužníkovy úpadku konkursem (ust. § 396 odst. 1 InsZ).

Ačkoliv rozhodování o způsobu oddlužení bude probíhat zpravidla na schůzi věřitelů, předvídá zákon též situaci, kdy všichni k tomu oprávnění věřitelé budou o přijetí způsobu oddlužení hlasovat mimo schůzi – v takovém případě soud svolanou schůzi (či předmět jejího jednání) zruší, případně schůzi věřitelů vůbec nesvolá (ust. § 399 odst. 3 InsZ), a výsledky tohoto hlasování zveřejní vyhláškou v insolvenčním rejstříku (a ve lhůtě do 15 dnů od tohoto zveřejnění sám rozhodne o způsobu oddlužení).

Co se týká hlasování mimo schůzi věřitelů, stanoví zákon pevná pravidla ohledně možnosti soudu přihlížet k takto učiněným hlasům. Kromě náležitostí podání, za něž se vedle úředně ověřené pravosti podpisu věřitele považuje písemnost, výslovné označení „Hlasovací lístek“, skutečnost že toto podání nesmí obsahovat žádný jiný procesní úkon, a že z něj je nepochybné, jak věřitel hlasoval, navíc že hlas nesmí být vázán na splnění podmínky (ust. § 50 odst. 1 InsZ), rozlišuje insolvenční zákon též okamžik, kdy může být takto hlasováno, a sice:

- po zahájení insolvenčního řízení – v takovém případě musí být řádný hlasovací lístek doručen insolvenčnímu soudu nejpozději v den předcházející schůzi věřitelů;
- před zahájením insolvenčního řízení – v takovém případě musí být řádný hlasovací lístek doručen dlužníkovi nejpozději v poslední den lhůty, jíž za tímto účelem stanovil písemně svým známým věřitelům (ust. § 401 odst. 2 InsZ).

Domnívám se, že uvedené způsoby hlasování (druhý v pořadí zřetelněji) jsou určeny převážně pro situaci, kdy dlužník ve snaze získat podporu pro určitý způsob oddlužení, vstoupí ještě před podáním insolvenčního návrhu (příp. návrhu na povolení oddlužení) v jednání se svými věřiteli⁵⁷.

Tyto hlasy, budou-li splňovat veškeré náležitosti, a nebudou-li nahrazeny odlišným hlasováním věřitele na schůzi věřitelů (rozhodným je hlasování věřitele na schůzi věřitelů), mohou být následně přičteny k výsledkům hlasování na schůzi věřitelů. Možnost změnit hlasování zde představuje výjimkou z pravidla, podle něhož jednou vyslovený souhlas se způsobem oddlužení není věřitel oprávněn změnit (ust. § 402 odst. 2 InsZ), odůvodněnou zejména skutečností, že dlužník nemusel korespondenčně hlasující věřitele seznámit s pravdivými informacemi, které svým obsahem a rozsahem odpovídají informacím, které musí být obsaženy v návrhu na povolení oddlužení a v jeho přílohách, ačkoliv je tak ze zákona povinen učinit (ust. § 400 odst. 1 InsZ).

4.3. Rozhodnutí o způsobu oddlužení, schválení oddlužení

Přijetí rozhodnutí o způsobu oddlužení předpokládá dosažení prosté většiny hlasů nezajištěných věřitelů (oprávněných hlasovat), počítané podle výše pohledávek těchto věřitelů, přičemž na každou 1 Kč pohledávky připadá jeden hlas (ust. § 49 odst. 1 InsZ). Rozhodnutí o způsobu oddlužení je vyhrazeno pouze schůzi věřitelů nebo insolvenčnímu soudu (ten bude o způsobu oddlužení rozhodovat v případě, že žádný ze způsobů oddlužení nezíská na schůzi věřitelů prostou většinu hlasů nezajištěných věřitelů, či v případě stanoveném v ust. § 399 odst. 3 InsZ). Hlasy učiněné mimo schůzi věřitelů budou v případě splnění veškerých požadovaných náležitostí připočteny k hlasům učiněným na schůzi věřitelů.

Insolvenční soud je usnesením schůze věřitelů ohledně způsobu oddlužení vázán, což se podává zejména ze skutečnosti, že soud nemá možnost toto usnesení zrušit, a to dokonce ani v případě odporovalo-li by společnému zájmu věřitelů (ust. § 54

---

⁵⁷ Situace může pak nápadným způsobem připomínat tzv. předbalenou reorganizaci dle ust. § 316 odst. 5 InsZ.

odst. 1 InsZ)⁵⁸. Přijetí rozhodnutí o způsobu oddlužení tak představuje odrazový můstek pro učinění dalšího kroku, k němuž v rámci oddlužení může, ale nemusí dojít.

Tímto krokem mám na mysli rozhodnutí o schválení oddlužení (ust. § 404 InsZ). Jestliže totiž v průběhu insolvenčního řízení nevyšly nově najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení (ust. § 395 InsZ), rozhodne insolvenční soud tak, že oddlužení ve formě přijaté usnesením schůze věřitelů (či rozhodnutím podle hlasování věřitelů mimo tuto schůzi podle ust. § 399 odst. 3 InsZ) schválí, přičemž tímto rozhodnutím jsou vázáni jak dlužník, tak věřitelé, a to včetně těch, kteří o způsobu oddlužení nehlasovali nebo hlasovali pro jiný způsob oddlužení (ust. § 406 odst. 1 InsZ).

Nelze při tom přehlédnout, že zákon rozhodnutí o schválení oddlužení koncipuje jako určité revizní rozhodnutí k rozhodnutí o povolení oddlužení, když insolvenčnímu soudu dává možnost vypořádat se jak s novými skutečnostmi zjištěnými po povolení oddlužení, tak i se skutečnostmi, které v okamžiku rozhodování o povolení oddlužení již byly známy, avšak aktuálně vyvstala potřeba jejich přehodnocení.

Pojistkou proti nedostatečné bdělosti insolvenčního soudu, či insolvenčního správce, který má, jak již výše bylo řečeno, povinnost upozornit na skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení⁵⁹, je oprávnění věřitelů, kteří hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, podat ohledně existence takovýchto skutečností námitky – okruh věřitelů oprávněných podat tyto námitky bude opět ochuzen o zajištěné věřitele⁶⁰, a to i přes to, že při restriktivním výkladu zákona by paradoxně takovéto námitky mohl vznést též nezajištěný věřitel, jenž hlasoval o způsobu oddlužení, k jehož hlasu však nebylo soudem přihlédnuto⁶¹.

Lhůta k uplatnění uvedených námitek je poměrně krátká – námitky musí být uplatněny do skončení schůze věřitelů, která rozhodovala o způsobu oddlužení, a

---

⁵⁸ Otázku, zda obdobně je insolvenční soud vázán též výsledky hlasování o způsobu oddlužení učiněného všemi k tomu oprávněnými věřiteli mimo schůzi věřitelů (ust. § 399 odst. 3 InsZ), bude podle mého názoru třeba zodpovědět v rámci systematického výkladu kladně.

⁵⁹ Povinnost řádně informovat věřitele bude splněna uvedením skutečností, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení ještě před rozhodnutím schůze věřitelů o způsobu oddlužení a v případě hlasování dle ust. § 399 odst. 3 InsZ ve lhůtě do 3 dnů ode dne zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku.

⁶⁰ Nelze však vyloučit možnost učinit ohledně takovýchto skutečností insolvenčnímu soudu či insolvenčnímu správci podnět.

⁶¹ KOTOUČOVÁ, J. et. al. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční řízení), komentář*, 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 907.

v případě uvedeném v ust. § 399 odst. 3 InsZ ve lhůtě do 10 dnů po zveřejnění výsledku hlasování v insolvenčním rejstříku, jinak k nim nebude přihlíženo.

Pokud námitky v uvedené lhůtě byly vzneseny, nařídí soud k jejich projednání zvláštní jednání, k němuž předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, kteří námitky podali (ust. § 403 odst. 2 InsZ). Dříve než po projednání námitek na tomto jednání nelze o schválení oddlužení rozhodnout. Jestliže by totiž v průběhu projednávání těchto námitek vyšly najevo okolnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení (lhostejno, zda iniciativa ohledně těchto okolností vzešla ze strany věřitele, insolvenčního správce, či vyšly-li tyto okolnosti najevo např. v důsledku jiného šetření prováděného insolvenčním soudem), má insolvenční soud povinnost oddlužení neschválit. Stejná povinnosti stíhá soud též v případě, pokud by skutečnosti, které by odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, vyšly najevo kdykoliv od okamžiku povolení oddlužení.

Současně s rozhodnutím o neschválení oddlužení musí být rozhodnuto o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem. Zbývá dodat, že rozhodnutí o neschválení oddlužení se doručuje dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru/zástupci věřitelů, přičemž k odvolání proti tomuto rozhodnutí je legitimován pouze dlužník.

4.4. Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Úpravu tohoto způsobu realizace oddlužení je třeba s ohledem na výslovný odkaz uvedený v ust. § 398 odst. 2, § 408 odst. 1, 2 InsZ hledat především v Části druhé, Hlavě I. insolvenčního zákona upravující konkurs. Použitelná pro oddlužení zpeněžením majetkové podstaty tak budou příslušná ustanovení upravující:

- zpeněžení majetkové podstaty (Část první, Hlava II., Díl 5, 6);
- konečnou zprávu a rozvrh (Část první, Hlava II., Díl 7);
- účinky prohlášení konkursu na majetek náležející do majetkové podstaty (zvláště takto široký odkaz zakládá použitelnost prakticky celé úpravy konkursu, nikoliv však beze zbytku. Z výjimek, jež pro oddlužení nebudou podle mého názoru použitelné, lze uvést např. ustanovení, podle něhož se nesplacené pohledávky proti dlužníku stávají prohlášením konkursu splatnými, či obdobné účinky prohlášení

konkursu na tzv. podmíněné pohledávky, *ipso facto* pak ustanovení upravující provoz dlužníkovy podniku);

- zvláštní ustanovení o nepatrném konkursu v případě, kdy dlužníkem je fyzická osoba nepodnikatel (ust. § 314 odst. 1 písm. a) InsZ).

4.4.1. Účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Jak již bylo uvedeno, nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení ohledně majetku náležejícího do majetkové podstaty v době schválení oddlužení obdobně účinky insolvenčního zákona o prohlášení konkursu. K těmto účinkům tak patří především:

- přechod oprávnění nakládat s majetkovou podstatou na insolvenčního správce;
- účinky ohledně neúčinnosti práv na uspokojení ze zajištění, která se týkají majetkové podstaty a která dlužníkovi věřitelé získali až poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení⁶²;
- neúčinnost věcných břemen vzniklých za nápadně nevýhodných podmínek poté co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení (ust. § 248 odst. 3 InsZ);
- skutečnost, že návrh na zahájení řízení o nároku, který má být uspokojen z majetkové podstaty lze po schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty podat pouze proti insolvenčnímu správci (ust. § 248 odst. 4 InsZ);
- zánik jednostranných úkonů dlužníka, které se týkají majetkové podstaty (ust. § 252 InsZ);
- možnosti insolvenčního správce ohledně dosud nesplněné smlouvy o vzájemném plnění (ust. § 253 InsZ), možnost požadovat v případě smlouvy o výpůjčce uzavřené dlužníkem vrácení věci i před skončením stanovené doby zapůjčení (ust. § 255 InsZ), jakož i možnost vypovědět dlužníkem uzavřené nájemní či podnájemní

---

⁶² Postavení takových věřitelů jistě nebude nikterak záviděníhodné – z procesu rozhodování o způsobu oddlužení, jakož i z námitkového řízení ohledně skutečností, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, byli vyloučeni a následně nebudou moci vykonávat ani práva zajištěného věřitele (nebudou tedy moci být ani jako zajištění věřitelé uspokojeni z výtěžku zpeněžení věci, práva či pohledávky, jimiž je jejich pohledávka zajištěna). Naproti tomu v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře se takováto úprava v důsledku absence výslovného zákonného odkazu zřejmě nepoužije.

smlouvy, a to i tehdy byly-li takové smlouvy uzavřeny na dobu určitou (ust. § 256 InsZ);

- přerušení soudních a jiných řízení o právech a povinnostech, které se týkají majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z majetkové podstaty (ust. § 263 a n. InsZ);
- nemožnost provést výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek náležející do majetkové podstaty, s výjimkami dle ust. § 267 odst. 2, 3 InsZ (§ 267 odst. 1 InsZ);
- účinky na společné jmění manželů (ust. § 268 a n. InsZ) popsané dále.

4.4.2. Rozsah majetkové podstaty a osoba s dispozičními oprávněními

Majetkovou podstatou ve smyslu ust. § 2 písm. e) InsZ se rozumí majetek určený k uspokojení dlužnickových věřitelů. Od svého ustanovení zjišťuje majetkovou podstatu insolvenční správce, přičemž východiskem pro toto zjištění je mu seznam majetku předložený dlužníkem, jakož i výsledky vlastního šetření. Dlužník je i nadále povinen poskytovat insolvenčnímu správci všestrannou součinnost při zjišťování podstaty a v jejím rámci umožnit insolvenčnímu správci též přístup na všechna místa, kde má umístěn svůj majetek. Neposkytnutí součinnosti bude zpravidla považováno za neplnění podstatných povinností schváleného způsobu oddlužení (ust. § 418 odst. 1 písm. a) InsZ), případně za nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení (ust. § 395 odst. 2 písm. b) InsZ).

Zjištěný majetek insolvenční správce sepíše do soupisu majetkové podstaty, jež během insolvenčního řízení soustavně doplňuje v závislosti na výsledku svého šetření. Náležitostí soupisu majetkové podstaty je kromě uvedení důvodu soupisu a náležitého označení majetku, umožňujícího jeho přesnou identifikaci, též ocenění provedené insolvenčním správcem. Znalecké ocenění se vyžaduje pouze v případě, je-li uplatněno právo na uspokojení přihlášené pohledávky ze zajištění, příp. má-li být celá majetková podstata zpeněžena jedinou smlouvou (ust. § 292 InsZ), a dále v případě, kdy to požaduje věřitelský výbor – ten je však povinen takovéto ocenění finančně zajistit.

Zápis majetku do soupisu majetkové podstaty má za následek skutečnost, že s takovými hodnotami je nadále oprávněna nakládat pouze osoba s dispozičními oprávněními, a to jen způsobem, jenž stanoví insolvenční zákon (ust. § 217 InsZ).

V případě řešení dlužníkovy úpadku oddlužením je takovouto osobou až do okamžiku účinků schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužník, následně se jí však stává insolvenční správce (ust. § 408 odst. 1, § 246 odst. 1 InsZ).

Soupis majetkové podstaty představuje listinu opravňující správce ke zpeněžení zapsaného majetku. Uvedené domnívám se platí i v případě, kdy majetek, náležející do majetkové podstaty bude ke dni vydání rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty specifikován též v tomto rozhodnutí (okruh tohoto majetku se může dodatečně měnit).

Zatímco pod pojmem obsah majetkové podstaty (ust. § 206 InsZ) insolvenční zákon typově vymezuje možné položky podstaty, pojmem rozsah se rozumí konkrétní soubor majetku určitého dlužníka, jenž má být prostřednictvím insolvenčního řízení vypořádán.

V případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je tento rozsah upraven poněkud odlišně od úpravy uvedené v ust. § 205 InsZ, neboť majetkovou podstatu bude představovat pouze majetek, který byl sepsán (nebo měl být sepsán) ke dni vydání rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty – můžeme tak hovořit o časovém ohraničení majetkové podstaty.

Ohledně majetku, který dlužník získá po schválení oddlužení, platí, že dispoziční právo k němu má dlužník. Až do okamžiku právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je však dlužníkovy dispoziční oprávnění ohledně tohoto majetku omezeno (ať již zákonem, či na základě rozhodnutí insolvenčního soudu). Zákon tak pamatuje na možnost zrušení či změny schváleného oddlužení k odvolání věřitele (a to např. i postupem podle ust. § 95 InsZ).

Ani po právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení však dispoziční volnost dlužníka nakládat s takovýmto majetkem není absolutní, neboť dlužník, aby odvrátil možnost přeměny oddlužení v konkurs, je povinen počínat si při nakládání s tímto majetkem tak, aby po schválení oddlužení neměl peněžitý závazek po dobu delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti⁶³.

Další ohraničení rozsahu majetkové podstaty představuje majetek, jenž je ze zákona z majetkové podstaty vyloučen (ust. § 207 InsZ). Jedná se o věci, které nelze

---

⁶³ KOTOUČOVÁ, J. et. al. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční řízení), komentář*, 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 930.

postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí, neboť povinný je nezbytně potřebuje k uspokojování potřeb svých a své rodiny nebo k plnění svých pracovních úkolů, jakož i jiné věci, jejichž prodej by byl v rozporu s morálními pravidly (ust. § 322 odst. 1, 2 OSŘ).

4.4.3. Vypořádání společného jmění manželů

Pokud součástí majetkové podstaty je též majetek dlužníka ve formě společného jmění manželů, platí o účincích schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty ohledně takového společného jmění ustanovení insolvenčního zákona o účincích prohlášení konkursu obdobně. To znamená, že společně s účinky schváleného oddlužení toto společné jmění dlužníka a jeho manžela zaniká a bude třeba provést jeho vypořádání (stejně tak v případě, kdy společné jmění zaniklo již dříve, avšak nebylo dosud vypořádáno). Za tímto účelem je insolvenční správce oprávněn navrhnout vypořádání společného jmění manželů soudu, či uzavřít s manželem dlužníka dohodu, k jejíž účinnosti nebude schválení insolvenčním soudem ani souhlas věřitelského orgánu zapotřebí (ust. § 315 odst. 1 InsZ).

Pokud by závazky dlužníka, které mohou být ze společného jmění manželů uspokojeny, převyšovaly majetek náležející do společného jmění manželů, bude veškerý majetek náležející do společného jmění manželů zahrnut do majetkové podstaty bez jeho vypořádání (ust. § 274 InsZ).

Co se týká záповědi vzniku nového společného jmění manželů po dobu trvání účinků konkursu, jak tuto situaci upravuje ust. § 276 InsZ, domnívám se, že pro aplikaci tohoto ustanovení při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty nebude místa. Smyslem této úpravy by totiž mělo být zakonzervování majetkových poměrů dlužníka po dobu trvání konkursu⁶⁴. Skutečnost, že při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty majetek získaný dlužníkem po té, co nastaly účinky schválení oddlužení, do majetkové podstaty výslovně nenáleží (ust. § 398 odst. 2 InsZ), mě přivádí k závěru, že získání takového majetku do společného jmění manželů by mělo být dále možné (stejně jako

---

⁶⁴ ZELENKA, J. et. al. *Insolvenční zákon : poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*, 2. vyd. Praha : Linde, 2008, s. 412.

v případě, kdy na návrh jednoho z manželů bude společné jmění následně obnoveno rozhodnutím soudu v souladu s ust. § 151 ObčZ).

4.4.4. Ke způsobům zpeněžení

Účelem zpeněžení majetkové podstaty je převod veškerého do podstaty náležejícího majetku na peníze. Při volbě vhodného způsobu zpeněžení je insolvenční správce vázán stanoviskem věřitelského výboru/zástupce věřitelů (ust. § 286 odst. 2 InsZ), případně též pokyny zajištěných věřitelů, jedná-li se o zpeněžení hodnot určených k zajištění pohledávek těchto věřitelů (a v tomto případě fakticky též finanční náročností způsobu zpeněžení⁶⁵). V úvahu připadá některý z následujících způsobů zpeněžení:

- veřejná dražba dobrovolná dle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů (k účinnosti smlouvy o provedení dražby se vyžaduje schválení věřitelským výborem/zástupcem věřitelů);
- prodej movitých věcí a nemovitostí podle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí;
- prodej majetku mimo dražbu (s výjimkou prodeje věcí bezprostředně ohrožených zkázou či znehodnocením tento způsob zpeněžení vyžaduje souhlas věřitelského výboru a insolvenčního soudu – insolvenční soud má možnost stanovit též bližší podmínky tohoto prodeje. V případě absence takového souhlasu však sankcí nebude neplatnost smlouvy o prodeji, ale pouze skutečnost, že tato smlouva nenabývá účinnosti), a to včetně možnosti zpeněžit celou majetkovou podstatu jedinou smlouvou (ust. § 292 InsZ).

V souvislosti se zpeněžováním majetkové podstaty je třeba upozornit též na zákaz ohledně nabývání majetku z majetkové podstaty. Dle něj dlužník, osoby dlužníkovi blízké⁶⁶ a osoby tvořící s dlužníkem koncern nemohou pod sankcí neplatnosti takovýchto úkonů nabývat majetek náležející do majetkové podstaty, a to dokonce ani

---

⁶⁵ Výše nákladů spojená se zpeněžením zajištění je zde totiž limitována částkou rovnající se 5% výtěžku zpeněžení, nesouhlasí-li zajištěný věřitel s vyšším rozsahem.

⁶⁶ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, § 116.

ve lhůtě 3 let od právní moci od splnění oddlužení. Tento zákaz pak lze prolomit jen v odůvodněných případech výjimkou udělenou rozhodnutím insolvenčního soudu.

Mezi účinky zpeněžení majetkové podstaty náleží skutečnost, že v rozsahu, v němž se týkají zpeněženého majetku, zanikají *ex lege* účinky nařízení výkonu rozhodnutí či exekuce. Stejně tak zpeněžením majetkových hodnot sloužících k zajištění pohledávky zajištěného věřitele toto zajištění zaniká, a to i v případě, jestliže věřitel svou pohledávku do insolvenčního řízení nepřihlásil (ust. § 299 odst. 2 InsZ).

S tím souvisí též právo zajištěných věřitelů na uspokojení jejich pohledávek z výtěžku zpeněžení tohoto zajištění (po odečtení částky připadající na náklady spojené se správou a zpeněžením těchto hodnot, jakož i částky připadající na odměnu insolvenčního správce⁶⁷), a sice podle pořadí, v jakém vznikl právní důvod tohoto zajištění. Tyto pohledávky mají být uspokojeny ještě před rozvrhem, přičemž k vydání výtěžku zpeněžení insolvenčním správcem se vyžaduje souhlas insolvenčního soudu. Neuspokojená část zajištěných pohledávek bude dle výslovného ustanovení insolvenčního zákona (ust. § 299 odst. 1 InsZ) považována za přihlášenou a bude uspokojována stejně jako ostatní přihlášené pohledávky.

4.4.5. Postup po zpeněžení majetkové podstaty

Poté co insolvenční správce zpeněží majetek, který podléhá oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, se v insolvenčním řízení postupuje podle ustanovení insolvenčního zákona o konečné zprávě a rozvrhu (ust. § 408 odst. 2 InsZ).

Jestliže tedy ohledně účinků schváleného oddlužení na majetek náležející do majetkové podstaty platilo ustanovení insolvenčního zákona o konkursu obdobně, s tím, že jak bylo ukázáno výše, mohou některá z těchto ustanovení být fakticky neaplikovatelná díky specifické povaze konkursu (jako univerzálního způsobu řešení úpadku pro podnikatele i nepodnikatele), pak v případě konečné zprávy a rozvrhu by dle výslovného odkazu insolvenčního zákona úvahy o možném odklonu od úpravy obsažené v Části druhé, Hlavě I., Díl 7 insolvenčního zákona neměly být přípustné.

---

⁶⁷ Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, § 3 písm. a), § 1 odst. 2).

Insolvenční správce má tedy povinnost předložit insolvenčnímu soudu konečnou zprávu společně s vyúčtováním své odměny a výdajů. Účelem konečné zprávy je vyčíslit celkovou částku, která by měla být rozdělena mezi věřitele (včetně uvedení konkrétního podílu věřitelů na této částce), a podat celkový obraz o činnosti insolvenčního správce. Obsahové náležitosti konečné zprávy upravuje blíže ust. § 302 odst. 2 InsZ.

Podmínka zpeněžení veškerého majetku náležejícího do majetkové podstaty nemusí být splněna vždy, neboť podle výslovného ustanovení zákona předložení konečné zprávy nebrání, jestliže se nepodařilo zpeněžit všechny majetek náležející do majetkové podstaty, pokud dosud nezpeněžený majetek může být z majetkové podstaty vyňat (ust. § 302 odst. 1 písm. b) InsZ).

Konečná zpráva předložená insolvenčním správcem podléhá přezkumu a schválení ze strany insolvenčního soudu, přičemž dlužník a věřitelé, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku, mají právo proti této zprávě podat ve lhůtě 15 dnů od jejího zveřejnění v insolvenčním rejstříku námitky. K projednání konečné zprávy a vyúčtování insolvenčního správce nařídí insolvenční soud jednání, k němuž předvolá insolvenčního správce, dlužníka, členy věřitelského výboru/zástupce věřitelů, jakož i věřitele, kteří proti konečné zprávě podali námitky. Na tomto jednání soud konečnou zprávu buď schválí, nebo nařídí její doplnění, případně konečnou zprávu odmítne přijmout (pokud vznesené námitky zpochybňují konečnou zprávu jako celek) a uloží insolvenčnímu správci vypracování nové konečné zprávy (ust. § 304 odst. 4 InsZ). Odvolání proti tomuto rozhodnutí mohou podat pouze ti věřitelé, jejichž námitkám nebylo vyhověno (ust. § 304 odst. 5 InsZ).

K vydání rozvrhového usnesení přikročí insolvenční soud po přezkoumání věcné správnosti návrhu insolvenčního správce předloženého po právní moci usnesení o schválení konečné zprávy. Z návrhu insolvenčního správce musí být patrné, kolik má být vyplaceno na každou pohledávku uvedenou v upraveném seznamu přihlášených pohledávek, přičemž ust. § 306 odst. 3 InsZ stanoví, že všichni věřitelé zahrnutí do rozvrhu se uspokojují poměrně vzhledem k výši jejich zjištěných pohledávek. V případě, že by podle jednotného poměru na pohledávky nezajištěných věřitelů nemělo být vyplaceno ani 30% jejich hodnoty, bude třeba tento poměr modifikovat u jednotlivých věřitelů, a sice podle nejnižší hodnoty plnění, na níž se tito věřitelé

s dlužníkem dohodli (ust. § 392 odst. 2 InsZ). Pohledávky vázané na podmínku budou do rozvrhu zařazeny jen tehdy, jestliže tato podmínka bude splněna ke dni vydání rozvrhového usnesení (ust. § 306 odst. 5 InsZ).

Po splnění rozvrhového usnesení, k čemuž insolvenční soud stanoví insolvenčnímu správci lhůtu (ne delší dvou měsíců od právní moci rozvrhového usnesení), je insolvenční správce povinen podat soudu zprávu o splnění tohoto usnesení.

4.5. Oddlužení plněním splátkového kalendáře

Na rozdíl od oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se při oddlužení plněním splátkového kalendáře nejedná o jednorázové vyrovnání dlužníka se svými věřiteli, ale o postupné plnění dlužnických závazků po relativně dlouhou dobu, což tento způsob oddlužení předurčuje především pro dlužníky – fyzické osoby s pravidelnými příjmy. Podstata oddlužení plněním splátkového kalendáře spočívá v povinnosti dlužníka splácet nezajištěným věřitelům měsíčně po dobu 5 let z veškerých svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo exekuci uspokojeny přednostní pohledávky (ust. § 398 odst. 3 InsZ), respektive v rozsahu stanoveném insolvenčním soudem. Tuto povinnost uloží insolvenční soud dlužníkovi v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře společně s uvedením poměru, podle něhož mají být pohledávky zahrnuté do oddlužení uspokojovány⁶⁸. Současně insolvenční soud stanoví termín úhrady první splátky (nejzazší termín je zákonem stanoven do konce měsíce následujícího po měsíci, v němž nastanou účinky schválení oddlužení), včetně označení příjmů, z nichž by dlužník tuto splátku měl uhradit. V této souvislosti je však třeba zmínit, že rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře není podle výslovného ust. § 407 odst. 3 InsZ rozhodnutím neměnným, což umožňuje insolvenčnímu soudu pružně reagovat např. na skutečnost, kdy pohledávka v rozhodnutí uvedeného věřitele zanikne jiným způsobem než jejím uspokojením v důsledku plnění splátkového kalendáře (poté bude třeba rovněž upravit jednotlivé poměry mezi zbylými pohledávkami).

Rozdílná u obou forem oddlužení bude též možnost předvídat pravděpodobnou míru uspokojení nezajištěných věřitelů. Jestliže totiž při oddlužení zpeněžením

---

⁶⁸ Při stanovení tohoto poměru musí insolvenční soud kalkulovat též s pohledávkami, které v průběhu přezkumného jednání byly popřeny a mohou být zjištěny až následně.

majetkové podstaty bude míra uspokojení těchto věřitelů záviset téměř výhradně na hodnotě⁶⁹ majetku náležejícího do majetkové podstaty, pak v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře je situace obtížnější díky možné variabilitě dlužníkových příjmů. Zejména ztráta zaměstnání může podstatným způsobem ztížit dosažitelnost 30% hranice požadované pro uspokojení nezajištěných věřitelů. Naopak při vzestupné tendenci dlužníkových příjmů (a to i jednorázové např. v důsledku nabytí dědictví, výhry v loterii) bude dlužník povinen i nadále hradit splátky ve stanoveném rozsahu, jelikož oddlužení plněním splátkového kalendáře je vázáno výlučně na zákonem stanovenou lhůtu 5 let, bez možnosti tuto lhůtu zkrátit v závislosti na objemu dlužníkem odvedených splátek⁷⁰. I tuto skutečnost tak bdělý věřitel bude muset mít před hlasováním pro konkrétní způsob oddlužení na paměti.

Jelikož v průběhu zpracovávání této práce došlo v důsledku novely insolvenčního zákona přijaté zákonem č. 217/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, k podstatným změnám týkajícím se právě oddlužení plněním splátkového kalendáře (novela nabyla účinnosti ke dni 20. 7. 2009), budou v následujícím textu takovéto změny dány do širších souvislostí s původní právní úpravou.

4.5.1. Rozsah majetkové podstaty a osoba s dispozičními oprávněními

Právní úprava oddlužení plněním splátkového kalendáře poněkud ke škodě věci neobsahuje výslovné ustanovení o rozsahu majetkové podstaty. Ačkoliv tedy nezajištění věřitelé dlužníka mají být uspokojováni pouze z příjmů, které dlužník získá po schválení oddlužení, a jen tyto příjmy jsou tak určeny k uspokojení dlužníkových věřitelů (za předpokladu, že zde není žádný zajištěný věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem získaným před schválením oddlužení), bude rozsah majetkové podstaty třeba posuzovat i nadále v souladu s ust. § 205 odst. 1, 2 InsZ (s omezeními obsaženými v ust. § 207 odst. 1, 2 InsZ).

---

⁶⁹ A tedy i na možných výchytkách ceny dosažené zpeněžením v rámci hodnotového pásma.

⁷⁰ Odlišně srov. HAVEL, B. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, č. 2, s. 53.

Co se týká oprávnění nakládat s majetkem náležejícím do majetkové podstaty před schválením oddlužení, disponuje jím podle výslovného ustanovení insolvenčního zákona dlužník (ust. § 229 odst. 3 písm. d), § 409 odst. 2 InsZ), přičemž stejně jako u oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se právní mocí usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře ruší veškerá dispoziční oprávnění ohledně tohoto majetku, ke kterým došlo v dosavadním průběhu insolvenčního řízení ze zákona nebo z rozhodnutí insolvenčního soudu (ust. § 407 odst. 2 InsZ).

Výjimku z tohoto pravidla představuje pouze majetek sloužící k zajištění – zajištění věřitelé mají dle výslovného ustanovení insolvenčního zákona právo být uspokojeni z výtěžku zpeněžení zajištění (ust. § 398 odst. 3 InsZ), kterého ovšem nově nemusejí využít (ust. § 409 odst. 3 InsZ). K nakládání s takovýmto majetkem je však dle výlučného zákonného ustanovení insolvenční správce oprávněn zřejmě i tehdy (ačkoliv možná poněkud nelogicky), pokud zajištěný věřitel o zpeněžení nepožádal. Při zpeněžování zajištění bude správce postupovat obdobně podle ustanovení insolvenčního zákona o zpeněžení zajištění v konkursu (ust. § 398 odst. 3 InsZ).

Podmínkou, aby majetek sloužící k zajištění mohl být takto zpeněžen, je kromě souhlasu zajištěného věřitele skutečnost, že pohledávka tohoto věřitele byla pravomocně zjištěna co do výše, pravosti, či pořadí. Tím je vytvářena určitá pojistka pro případ, že by se později např. v rámci incidenčního sporu o pravost, výši nebo pořadí přihlášené zajištěné pohledávky ukázalo, že právní důvod vzniku zajištění této pohledávky je neplatný – v takovém případě by totiž zpeněžení zajištění znamenalo nevratný krok ohledně majetku, který dlužník nabyl před účinností schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, a který by plněním splátkového kalendáře neměl být zásadně dotčen.

Podstatnou změnu, co se týká uspokojování zajištěných věřitelů při oddlužení plněním splátkového kalendáře, přináší nové znění ust. § 398 odst. 3 InsZ. Na rozdíl od předchozí právní úpravy totiž otázku, zda neuspokojená část pohledávky zajištěného věřitele bude i v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře považována automaticky za přihlášenou a uspokojí se stejně jako ostatní nezajištěné pohledávky (analogicky dle ust. § 299 odst. 1 InsZ), zodpovídá výslovně negativně. Zajištění věřitelé tak napříště mohou být uspokojováni jen z výtěžku zpeněžení zajištění, neboť podle důvodové zprávy k zákonu č. 217/2009 Sb. mají možnost volby, zda svou

pohledávku přihlásí jako zajištěnou či nikoliv (bez bližšího odůvodnění se odkazuje pouze na výsledky praxe). Smysl takovéto odchylky oproti uspokojování zajištěných věřitelů v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty či konkursu mi, přiznám se, zatím uniká.

Aby dlužník mohl uložené splátky hradit, ponechává mu insolvenční zákon dispoziční oprávnění též ohledně příjmů získaných po schválení oddlužení (zároveň však stanoví zásadní omezení co do způsobu nakládání s těmito příjmy). Oproti právnímu stavu před datem 20. 7. 2009 však dlužník není oprávněn provádět splátky samostatně, nýbrž má povinnost rozvrhnout mezi nezajištěné věřitele splátky prostřednictvím insolvenčního správce (ust. § 398 odst. 3 InsZ). Podle důvodové zprávy k přijaté novele tím zákon reaguje na skutečnost, že řada dlužníků nezvládala výpočet rozdělované částky ani výpočet podílů jednotlivých věřitelů. Nově navíc zákon ukládá insolvenčnímu soudu povinnost přikázat plátcí mzdy dlužníka (nebo plátcí jiného příjmu postižitelného výkonem rozhodnutí srážkami ze mzdy), aby ze mzdy či jiného příjmu prováděl stanovené srážky (ust. § 406 odst. 3 písm. d) InsZ) a tyto poukazoval insolvenčnímu správci bez zřetele k tomu, že rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dosud není v právní moci. Splátky jsou splatné dnem, který v rozhodnutí, jímž schvaluje oddlužení plněním splátkového kalendáře, stanoví insolvenční soud (namísto dřívějšího 1. dne příslušného kalendářního měsíce).

Ohledně pohledávek, které mají být podle splátkového kalendáře uspokojeny, avšak v průběhu přezkumného jednání byly popřeny, platí, že jednotlivé splátky na tyto pohledávky mají být deponovány u insolvenčního správce, který je v návaznosti na výsledku incidenčního sporu v případě pravomocného zjištění předmětné pohledávky vydá oprávněnému věřiteli, v opačném případě pak tyto prostředky rozdělí mezi ostatní věřitele poměrně formou mimořádné splátky (ust. § 411 odst. 2 InsZ).

Pokud by dlužník se získanými příjmy nakládal jinak než způsobem výše uvedeným, vystavoval by se tím riziku zrušení schváleného oddlužení a prohlášení konkursu na svůj majetek⁷¹. To platí též pro veškeré mimořádné příjmy (mimořádné proto, že s nimi původně nebylo kalkulováno) dlužníka v podobě darů, hodnot získaných dědictvím, výtěžku z prodeje dříve nabytého majetku, včetně výtěžku

---

⁷¹Takový právní úkon však zřejmě nebude neplatný pro rozpor se zákonem – srov. in ŠVESTKA, J. et. al. *Občanský zákoník I., II.*, 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 329.

zpeněžení zajištění přesahujícího výši zajištěné pohledávky⁷². Takto získané hodnoty je dlužník povinen zpeněžit a utržené peněžní prostředky použít k tzv. mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře (ust. § 412 odst. 1 písm. b) InsZ). Právní úkon, jímž by dlužník odmítl přijetí daru či dědictví bez souhlasu insolvenčního správce, by byl neplatný (ust. § 412 odst. 3 InsZ). Totéž platí i o uzavření dohody o vypořádání dědictví, podle níž by se dlužníkovi z dědictví mělo dostat méně, než činí jeho dědický podíl.

4.5.2. K určování rozsahu splátek

Při určování rozsahu splátek insolvenční zákon stanoví, že tyto splátky mají být prováděny ve stejném rozsahu jako případný výkon rozhodnutí či exekuce pro přednostní pohledávku (a dále povinnost mimořádných splátek nad rámec splátkového kalendáře), nestanoví-li insolvenční soud k návrhu dlužníka jinou výši těchto splátek (ust. § 398 odst. 4 InsZ). V této souvislosti se nabízí otázka, zda uvedené ustanovení vykládat tak, že jakýkoliv příjem odlišný od mzdy a jí obdobných příjmů má být pro účely stanovení rozsahu splátek posuzován stejně jako mzda či nikoliv. V opačném případě by totiž příjmy jako např. odměna z dohody o provedení práce (ust. § 138 ZPr) byly splátkovou povinností postiženy zcela a dlužník by se tak při absenci jiných příjmů mohl snadno ocitnout bez jakýchkoliv prostředků – i v této souvislosti se tak přikláním spíše k první variantě výkladu.

Rozsah srážek ze mzdy, jak jej má na mysli ust. § 398 odst. 3 InsZ, je upraven v Části šesté, Hlavě druhé občanského soudního řádu, která upravuje též srážky z jiných příjmů jako plat, odměny z dohody o pracovní činnosti, odměny členů zastupitelstva územních samosprávných celků, dávky státní sociální podpory, důchody, náhrada mzdy nebo platu apod. (ust. § 299 odst. 1 OSŘ).

Základem pro tento výpočet je úhrn měsíčních příjmů dlužníka (typicky platu či mzdy) očištěný od zálohy na daň z příjmů fyzických osob, pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění. Pokud rozhodným příjmem dlužníka je důchod, z něhož dlužník

---

⁷² KOTOUČOVÁ, J. et. al. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční řízení), komentář*, 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 934.

platí náklady za pobyt v ústavu sociální péče, nepodléhá částka potřebná na úhradu pobytu a částka rovnající se výši kapesného v takovém ústavu splátkám na plnění oddlužení (ust. § 299 odst. 2 OSŘ).

Z čistých příjmů nelze dlužníkovi srazit tzv. základní částku, jež představuje prostředky k uspokojování základních potřeb dlužníka a osob na dlužníkovi závislých svou výživou⁷³, a která je rovna úhrnu dvou třetin součtu částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu podle zvláštního právního předpisu (dále jen „nezabavitelná částka“) na osobu dlužníka a jedné čtvrtiny nezabavitelné částky na každou osobu, které je dlužník povinen poskytovat výživné, přičemž na dlužníkova manžela se jedna čtvrtina nezabavitelné částky započítává, i když tento manžel má samostatný příjem⁷⁴.

Od částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu se odvozuje rovněž částka, nad kterou se zbytek čistých příjmů po odečtení základní částky použije pro splátky bez omezení (tato částka je rovna součtu životního minima jednotlivce a normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu). Celkový rozsah splátek tak bude odpovídat součtu splátek použitelných bez omezení (viz výše) a dvou třetin zbytku rozdílu mezi částkou použitelnou pro splátky bez omezení a čistou mzdou (po odečtení základní částky), neboť pro přednostní pohledávky náleží ze zákona dvě třetiny takového rozdílu (ust. § 279 odst. 1 OSŘ). Zbývající třetina zůstane společně se základní částkou dlužníkovi.

Výše bylo uvedeno, že zákonný rozsah splátek se v jistých případech nemusí uplatnit. I tato úprava je výsledkem již zmiňované novely insolvenčního zákona přijaté v souvislosti s Národním protikrizovým plánem vlády. Podstatou je oprávnění insolvenčního soudu stanovit dlužníku, který jej o to požádal v návrhu na povolení oddlužení, v němž jako způsob svého oddlužení navrhl oddlužení plněním splátkového kalendáře, výši splátek v odlišném rozsahu, než jak vyplývá ze zákona, přičemž však soud není konkrétní navrhovanou výší splátek vázán. Takto může insolvenční soud nižší rozsah splátek stanovit za kumulativního splnění následujících podmínek:

---

⁷³ WINTEROVÁ, A. et. al. *Civilní právo procesní*, 4. vyd. Praha : Linde Praha a. s., 2006, s. 548.

⁷⁴ Nařízení Vlády č. 596/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách), § 1, odst. 1, 2.

- žádost byla dlužníkem podána včas (k opožděné žádosti soud nepřihlíží);
- lze důvodně předpokládat, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé, bude stejná nebo vyšší než 50 % jejich pohledávek, anebo stejná nebo vyšší než hodnota plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli – možnost nižšího než zákonného rozsahu splátek je tak vykupována zřetelným navýšením hodnoty uspokojení, jehož by se prostřednictvím plnění splátkového kalendáře mělo nezajištěným věřitelům dostat,

přičemž při hodnocení této žádosti je insolvenční soud povinen přihlídnout mimo jiné (ust. § 398 odst. 4 InsZ) též k doporučení věřitelů, o jehož přijetí (včetně hlasování) platí úprava o přijetí a hlasování o způsobu oddlužení obdobně (ust. § 399 odst. 1, 3 InsZ⁷⁵).

4.5.3. Povinnosti dlužníka a dohled nad jejich plněním

Vedle povinnosti používat své příjmy způsobem uvedeným v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře (s čímž souvisí povinnost k tzv. mimořádným splátkám), stanoví insolvenční zákon v ust. § 412 odst. 1 dlužníkovi též další povinnosti, jejichž dodržování má zajistit hladký průběh oddlužení a zároveň co možná nejvyšší uspokojení pro dotčené věřitele.

Kontrolní prvek představují především dlužníkova povinnost informovat bez zbytečného odkladu insolvenční soud, insolvenčního správce a věřitelský výbor o každé změně svého bydliště nebo sídla a zaměstnání, povinnost předkládat dvakrát do roka (vždy k 15. lednu a 15. červenci) přehled svých příjmů za kalendářní pololetí, jakož i povinnost předložit na požádání svá daňová priznání za celé období účinků oddlužení.

Dalšími povinnostmi, jež působí především na výši uspokojení nezajištěných věřitelů zahrnutých do oddlužení plněním splátkového kalendáře, vedle již zmiňované povinnosti k mimořádným splátkám, jsou povinnost dlužníka vykonávat po dobu trvání účinků schválení oddlužení přiměřenou výdělečnou činnost a v případě, že je dlužník

---

⁷⁵ Srov. též ust. § 400 odst. 1, ust. § 401 odst. 4, ust. § 402 odst. 4 InsZ.

nezaměstnaný, povinnost o získání příjmu usilovat, povinnost nezatajovat žádný ze svých příjmů, jakož i povinnost neposkytovat nikomu z věřitelů žádné zvláštní výhody.

O povinnosti dlužníka činit kroky směřující k odmítnutí daru či dědictví jen se souhlasem insolvenčního správce byla již učiněna zmínka. V této souvislosti je třeba doplnit, že zákon ohledně možného zužování okruhu potenciálních příjmů dlužníka vedle odmítnutí daru či dědictví poněkud ke škodě věci nepamatuje též na jiné právní úkony, jako např. dohody o vypořádání podílového spoluvlastnictví, podle nichž se dlužníkovi záměrně nedostane přiměřené náhrady za vypořádaný podíl, či obdobné dohody o zúžení či vypořádání společného jmění manželů⁷⁶. Situace je o to závažnější, že na takovéto úkony se nebude vztahovat úprava o neúčinnosti úmyslně zkracujících právních úkonů (ust. § 242 InsZ⁷⁷).

Poněkud odlišně, co se týká sledovaného cíle, působí povinnost nepřijímat na sebe nové závazky, které by v době jejich splatnosti nemohl dlužník plnit. Tato povinnost totiž přímo nesouvisí s plněním splátkového kalendáře ani s výší možného uspokojení nezajištěných věřitelů, neboť zákon výslovně stanoví, že po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře nemá nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce na majetek ve vlastnictví dlužníka vliv na povinnost dlužníka naložit s příjmy určenými k plnění splátkového kalendáře způsobem určeným v rozhodnutí o schválení oddlužení (ust. § 411 odst. 1 InsZ). Spojitost se tak nabízí spíše s možností zrušit schválené oddlužení v případě, pokud by po dobu účinků schváleného oddlužení měl dlužník peněžité závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti (ačkoliv ne zcela, neboť povinnost nepřijímat nové závazky se vztahuje i na závazky nepeněžité) – v tomto ohledu by tak uvedená povinnost mohla představovat určitý prevenční prvek.

Aby výše zmiňované povinnosti nebyly jen jakýmsi monologem zákonodárce, je nezbytné zejména:

- dohlížet důsledně na jejich plnění – tuto povinnost ukládá zákon insolvenčnímu správci, a to po celou dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového

---

⁷⁶ Srov. též KOTOUČOVÁ, J. et. al. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční řízení), komentář*, 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 948.

⁷⁷ Podle tohoto ustanovení je insolvenční správce oprávněn odporovat právnímu úkonu, kterým dlužník v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení úmyslně zkrátil uspokojení věřitele.

kalendáře, přičemž předmětem dohledu zákon poněkud velkoryse stanovuje činnost dlužníka (ust. § 412 odst. 2 InsZ). O výsledcích své činnosti je insolvenční správce povinen pravidelně informovat insolvenční soud a věřitelský výbor/zástupce věřitelů.

- vyvodit z jejich porušování příslušnou sankci – v tomto ohledu může insolvenční zákon budít dojem imperfektní normy, neboť sankce za konkrétní porušování jednotlivých povinností nejsou výslovně stanoveny. Zákon pouze stanoví, že neplnění podstatných povinností podle schváleného způsobu oddlužení (aniž by však uváděl, které povinnosti má za podstatné a které nikoliv) je důvodem pro zrušení schváleného oddlužení. Podle povahy porušené povinnosti tak bude na insolvenčním soudu, zda schválené oddlužení zruší či nikoliv.

4.5.4. K zvláštní úpravě popření pohledávek dlužníkem

Závěrem pojednání o oddlužení plněním splátkového kalendáře považuji za potřebné učinit malé pozastavení u úpravy přezkumu a popření přihlášených pohledávek, o němž právní úprava oddlužení obsahuje zvláštní ustanovení. I zde se uplatní obecná ustanovení, ohledně práva popírat pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek (ust. § 192 odst. 1 InsZ), ovšem s tím rozdílem, že popření nezajištěné pohledávky dlužníkem má po dobu účinků schválení oddlužení (na rozdíl od právního stavu účinného před 20. 7. 2009 jsou tyto účinky nově vztaženy též na oddlužení zpeněžením majetkové podstaty) tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem (ust. § 410 odst. 2 InsZ). Nástup i konec těchto účinků jsou tak pevně vázány na dobu trvání účinků schváleného oddlužení. Aby se zabránilo možnému zneužití tohoto ustanovení, obsahuje insolvenční zákon určité zpřísnění ohledně pohledávek, které již jednou byly v nalézacím řízení pravomocně přiznány. Jako způsobitelný důvod popření těchto pohledávek totiž může být s odkazem na úpravu zastavení výkonu rozhodnutí uplatněna pouze skutečnost, že pohledávky zanikly nebo jsou promlčené.

5. Zakončení realizační fáze oddlužení

Výše bylo ukázáno, že proces oddlužení je možné rozdělit do několika fází. Každá z těchto fází obsahuje určité kontrolní mechanismy, jejichž cílem je z dlouhodobého

pohledu vyloučit z oddlužení ty dlužníky, u nichž není splněna některá ze zákonem požadovaných podmínek oddlužení. Takové kontrolní mechanismy jsou zachovány též v realizační fázi oddlužení a mohou být uplatněny kdykoliv v jejím průběhu. Na základě výsledků plnění oddlužení tak bude třeba hodnotit průběžně plnění zákonem stanovených povinností ze strany dlužníka, reálnost splnění uloženého splátkového kalendáře dlužníkem, případně též platební kázeň dlužníka ohledně závazků vzniklých po schválení oddlužení. Především na výsledcích tohoto hodnocení tak bude záležet, zda realizační fáze oddlužení dojde svého konce splněním, či předčasným ukončením v podobě rozhodnutí o zrušení schváleného oddlužení.

Jestliže by se nejpozději do okamžiku vydání rozhodnutí o splnění oddlužení ukázalo, že dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nebo že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit, anebo že v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníkovi po schválení oddlužení peněžitý závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, rozhodne insolvenční soud o zrušení schváleného oddlužení a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem (ust. § 418 odst. 1, 2 InsZ). Učiní tak vždy až po jednání, k němuž předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a případně též věřitele, který zrušení oddlužení navrhnul (stejně tak ovšem může toto rozhodnutí insolvenční soud vydat i bez návrhu). Totéž platí v případě dlužníkovy návrhu na zrušení schváleného oddlužení. Proti rozhodnutí o zrušení schváleného oddlužení je odvolání přípustné (ust. § 418 odst. 4 InsZ).

Otázku, které povinnosti mají být považovány za podstatné a které nikoliv, zákonodárce výslovně neřeší a nechává zde tak poměrně široký prostor soudnímu uvážení. Jisté je pouze to, že okruh těchto povinností pro oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a oddlužení plněním splátkového kalendáře nebude stejný (ostatně již výše bylo ukázáno, že okruh povinností stanovených dlužníkovi v souvislosti s plněním splátkového kalendáře je širší).

Co se týká určení podstatné části splátkového kalendáře, jíž nebude možné splnit, platí zde výše uvedené o soudním uvážení obdobně. Zajímavou v tomto ohledu však může být skutečnost určování časového okamžiku, v němž bude možné s potřebnou dávkou jistoty určit, že tuto část splátkového kalendáře se nepodaří splnit. I zde totiž bude nutné operovat s odhadem založeným jednak na dlužníkově platební historii,

jednak na úvaze všech budoucích příjmů (domnívám se proto, že takovouto úvahu bude soud moci zřídka kdy učinit před uplynutím první poloviny zákonné doby určené k plnění splátkového kalendáře). V úvahu bude zřejmě třeba vzít rovněž možnost splnění splátkového kalendáře za dlužníka jeho spoludlužníkem či ručitelem, který se k tomu písemně zavázal (ust. § 392 odst. 3 InsZ).

5.1. Splnění oddlužení

Samotné zakončení realizační fáze oddlužení a celého insolvenčního řízení je spojováno nikoliv s faktickým učiněním veškerých předepsaných úkonů, které v rámci daného způsobu oddlužení insolvenční zákon vyžaduje, na jejichž konci u oddlužení zpeněžením majetkové podstaty bude splnění rozvrhového usnesení a v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře pak splnění poslední splátky dle splátkového kalendáře, ale až s rozhodnutím insolvenčního soudu, jímž insolvenční soud vezme splnění oddlužení na vědomí (ust. § 413 InsZ). Právní mocí takového deklaratorního rozhodnutí se navíc dle výslovného ustanovení zákona insolvenční řízení končí a pomíjejí tedy i účinky spojené s jeho zahájením (od této chvíle tak bude např. možné provádět nařízenou exekuci, či uplatnit žalobou vůči dlužníkovi pohledávky, které věřitel opomněl v insolvenčním řízení uplatnit přihláškou).

Vedle toho, že vezme na vědomí splnění oddlužení, má insolvenční soud též povinnost zprostit tímto rozhodnutím insolvenčního správce jeho funkce a rozhodnout o jeho odměně. Směrodatnou v tomto ohledu je vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů. Takovéto rozhodování v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty bude jaksi duplicitní, neboť o odměně insolvenčního správce a jeho výdajích bylo již rozhodnuto současně s konečnou zprávou a vyplacení již bylo provedeno v rámci splnění rozvrhu. Pokud tedy insolvenčnímu správci nevznikly po splnění rozvrhu nové náklady, bude se jednat jen o jakési shrnutí celkové výše odměny. V případě oddlužení plněním splátkového kalendáře však může být situace závažnější, neboť stanovení odměny insolvenčního

správce na konec 5letého období by mohlo znamenat reálné ohrožení dobytosti této zapodstatové pohledávky⁷⁸.

6. Osvobození dlužníka od placení pohledávek

Až do tohoto okamžiku bylo o oddlužení pojednáváno jen jako o určité příznivější alternativě konkursu. Příznivější pro dlužníka zejména proto, že po dobu trvání účinků schváleného oddlužení přiznává zákon dlužníkovi určitou míru svobody ohledně možnosti disponovat částí svého majetku, v závislosti na konkrétním způsobu oddlužení. Rozhodnutí o způsobu řešení dlužníkovy úpadku oddlužením tak *a priori* nevylučuje možnost ponechat dlužníkovi jeho dosavadní majetek, případně možnost zachovat budoucí příjmy oproti obětování současného majetku.

Stejně tak bylo naznačeno, že takovéto přechodné období nebude trvat věčně, neboť nejpozději s právní mocí rozhodnutí o splnění oddlužení společně s insolvenčním řízením skončí. V důsledku toho odpadnou též účinky, jež insolvenční zákon spojuje se zahájením insolvenčního řízení (ust. § 109 a n. InsZ), a dlužníkovi věřitelé pravděpodobně zahájí soudní vymáhání svých pohledávek. Z tohoto pohledu tak mezi ukončením konkursu a ukončením oddlužení nebude většího rozdílu. V čem však postavení dlužníka v obou uvedených situacích nesnese srovnání, je právo navrhnout insolvenčnímu soudu po splnění oddlužení osvobození své osoby od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení (ust. § 414 odst. 1 InsZ). Tohoto práva se totiž dostává pouze dlužník, který řádně a včas splnil všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení. Pomyslnou vstupní bránu k osvobození tak představuje pravomocné usnesení o splnění oddlužení⁷⁹.

6.1. Přiznání osvobození

O přiznání osvobození dlužníka od placení pohledávek rozhoduje na návrh dlužníka insolvenční soud. Učiní tak po vyhodnocení plnění dlužnických povinností

---

⁷⁸ KOTOUČOVÁ, J. et. al. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční řízení), komentář*, 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 953.

⁷⁹ J. Kotoučová v této souvislosti upozorňuje na skutečnost, že ust. § 414 odst. 1 InsZ odkazuje na faktické splnění všech povinností podle schváleného způsobu oddlužení a nikoliv na existenci rozhodnutí o splnění oddlužení. KOTOUČOVÁ, J. et. al. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční řízení), komentář*, 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 955.

podle schváleného způsobu oddlužení a po slyšení dlužníka. Nejedná se tedy o pouhý automatismus, ale o ucelené hodnocení dlužníkovy chování v rámci schváleného způsobu oddlužení, a to včetně hodnocení míry uspokojení, jehož se prostřednictvím oddlužení dostalo nezajištěným věřitelům.

Takovýto retrospektivní pohled je umožněn zejména i díky tomu, že okamžik, v němž dlužníkův návrh na přiznání osvobození od placení pohledávek bude posuzován, spadá již mimo hranice samotného insolvenčního řízení (právní mocí usnesení o splnění oddlužení se totiž insolvenční řízení končí).

Zákon výslovně stanoví, že podmínkou pro přiznání osvobození od placení pohledávek je pouze takové plnění stanovených povinností, které v návaznosti na schválený způsob oddlužení je včasné a řádné. Požadavek včasnosti souvisí především s plněním splátkového kalendáře. Naproti tomu řádné plnění uložených povinností bude třeba rozšiřujícím způsobem vztáhnout též na dosažení zákonem požadované hranice procentního uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů⁸⁰ (ve prospěch tohoto výkladu svědčí též ust. § 415 InsZ).

K vydání rozhodnutí o návrhu na přiznání osvobození od placení pohledávek může insolvenční soud přistoupit až po slyšení dlužníka, jehož účelem by mělo být především prověřit, zda ke splnění oddlužení došlo bez porušení právních předpisů a při respektování podmínek daných právní úpravou⁸¹. Výsledkem řízení by mělo být meritorní rozhodnutí, jímž insolvenční soud po zvážení relevantních skutečností dlužníkovi osvobození od placení pohledávek buď přizná, anebo návrh na přiznání osvobození zamítne. V souvislosti s požadavkem slyšení dlužníka se může nabízet otázka, zda povaha práva na přiznání osvobození od placení pohledávek insolvenčnímu soudu umožňuje pokračovat v řízení o přiznání tohoto osvobození i v případě, kdy dlužník během tohoto řízení ztratí způsobilost být jeho účastníkem (ust. § 107 odst. 2, 3 OSŘ).

Osvobození od placení pohledávek lze dlužníkovi přiznat i v případě, kdy hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, je nižší než 30% jejich pohledávky, resp. nižší než hodnota plnění, na níž se tito věřitelé s dlužníkem dohodli

---

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ KOZÁK, J. et. al. *Insolvenční zákon a předpisy související : nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení : komentář*, 1. vyd. Praha : ASPI, 2008, s. 599.

(ust. § 415 InsZ). V takovém případě však bude nezbytné prokázat, že požadované hodnoty nebylo dosaženo v důsledku okolností, které dlužník nezavinil (např. prudký pokles cen nemovitostí v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, či pracovní neschopnost trvalejšího rázu jako důsledek úrazu v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře), a zároveň, že částka, kterou nezajištění věřitelé na uspokojení svých pohledávek dosud obdrželi, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem⁸². Zejména druhá z uvedených podmínek může pro dlužníka představovat tvrdý oříšek, neboť k jejímu naplnění bude nezbytné zpětně zmapovat možný rozsah majetkové podstaty od zahájení insolvenčního řízení až ke dni splnění oddlužení, a to včetně jejího ocenění.

6.2. Rozsah a účinky přiznaného osvobození

Přiznané osvobození od placení pohledávek se vztahuje na zákonem vymezený okruh pohledávek, a to v rozsahu, v němž tyto pohledávky nebyly dosud uspokojeny (ust. § 414 odst. 1 InsZ). Z časového hlediska je tak rozhodující okamžik vyhlášení usnesení o osvobození dlužníka od placení pohledávek. I z tohoto důvodu je vhodné apelovat na insolvenční soudy, aby k vydání tohoto usnesení přistupovaly pokud možno s nejvyšším urychlením. Až s účinky přiznaného osvobození má totiž dlužník možnost bránit se případnému vymáhání těchto pohledávek za použití námitky osvobození od jejich placení (osvobozením pohledávky nezanikají, ale trvají i nadále v podobě tzv. *naturální obligace*⁸³).

---

⁸² V této souvislosti se nabízí otázka, zda dlužník má možnost vyhnout se takovéto složitější variantě tím, že se nad rámec povinností uložených mu zákonem zasadí o to, aby uspokojení nezajištěných věřitelů bylo alespoň 30%. V případě oddlužení plněním splátkového kalendáře má, domnívám se, takovouto možnost dlužník především tehdy, disponuje-li majetkem, který do majetkové podstaty náležel před schválením oddlužení. V takovém případě jej dlužník totiž může zpeněžit a výtěžek tohoto zpeněžení použít k mimořádným splátkám (obdobně by šlo uvažovat též o získání úvěru s odloženou dobou splatnosti). Naproti tomu v případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je výtěžek předurčen rozsahem majetkové podstaty a dlužníkovi není umožněno z příjmů získaných po schválení oddlužení „doplatit“ do podstaty rozdíl mezi předpokládanou výší uspokojení nezajištěných věřitelů (známou již v okamžiku vypracování konečné zprávy insolvenčním správcem) a zákonnou kvótou 30%, což zpravidla povede až k neblahému následku neunesení prokázání lepšího výtěžku, jak má toto na mysli ust. § 415 InsZ, neboť lze předpokládat, že v případě řešení dlužníkova úpadku konkursem by do majetkové podstaty vždy byly zahrnuty též příjmy dlužníka (ust. § 207 odst. 2 InsZ).

⁸³ Příjmy plynoucí z odpisu závazků při oddlužení jsou osvobozeny od daně z příjmu (ust. § 4 odst. 1 písm. x), § 19 odst. 1 písm. h) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu).

Při výčtu pohledávek, na něž se osvobození vztahuje, balancuje zákon mezi osobním a věcným hlediskem. Na jedné straně tak do okruhu pohledávek, od nichž má být dlužník osvobozen, řadí pohledávky zahrnuté do oddlužení (od 20. 7. 2009 s významnou výjimkou pro zajištěného věřitele, který po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře nepožádal o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění pohledávky, jemuž dle nově vloženého ust. § 414 odst. 4 InsZ právo domáhat se uspokojení své pohledávky z výtěžku zpeněžení tohoto majetku⁸⁴ zůstává zachováno i po dlužníkově osvobození), na straně druhé stanovuje, že osvobození se vztahuje i na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak učinit měli (dle ust. § 173 odst. 3 InsZ se přihlašují i pohledávky nesplatné či vázané na podmínku).

Podle mého názoru není tak zcela zřejmé, zda se uvedené osvobození bude týkat např. pohledávek věřitelů z darovacích smluv, které jsou ze zákona vyloučeny ze způsobu řešení úpadku, či smluvních pokut, pokud právo na jejich uplatnění vzniklo až po rozhodnutí o úpadku. Rozpaky rovněž vzbuzuje chybějící odkaz na věřitele uvedené v ust. § 414 odst. 2 InsZ v případě osvobození při nižším plnění oddlužení (ust. § 415 InsZ).

Co se týká ručitelů a osob, které vůči dlužníkovi z důvodu úhrady jeho závazků měly právo postihu, pak na tyto osoby se osvobození bude vztahovat též podle výslovného ustanovení § 414 odst. 3 InsZ⁸⁵. Naproti tomu pohledávky odpovídající peněžitému trestu, či jiné majetkové sankci, která byla dlužníku uložena v trestním řízení pro úmyslný trestný čin, jakož i pohledávky na náhradu škody způsobené úmyslným porušením právních povinností, jsou z možnosti osvobození výslovně vyňaty (ust. § 416 odst. 1 InsZ).

6.3. Odejmutí a zánik osvobození

Osvobození od placení pohledávek je osvobozením přiznaným dlužníkovi do jisté míry s podmínkou. Právní mocí usnesení o přiznání osvobození od placení

---

⁸⁴ A to pouze z tohoto výtěžku.

⁸⁵ Je to právě minulý čas slovesa použitý v tomto ustanovení, který podle mého názoru precizuje množinu pohledávek, které mají být osvobozením dotčeny – mělo by se tak jednat jen o „preinsolvenční“ pohledávky, které dlužníkovi věřitelé měli možnost přihlásit do insolvenčního řízení.

pohledávek totiž dohled nad osobou dlužníka nekončí, neboť insolvenční zákon stanovuje tříleté navazující období, v němž za předem stanovených podmínek bude třeba přiznané osvobození dlužníkovi odebrat. Úprava odejmutí a zániku osvobození dlužníka představuje tedy určitou pojistku pro případ, že by později vyšlo najevo zejména podvodné nebo zvýhodňující jednání dlužníka, v jehož důsledku byla narušena regulérnost insolvenčního řízení. Podle intenzity jednání, jímž dlužník takovýto následek způsobil, jakož i podle okruhu dotčených zájmů, rozlišuje insolvenční zákon mezi odejmutím a zánikem osvobození.

V případě zániku osvobození zaniká toto osvobození *ex lege*, pokud dlužník do 3 let od právní moci usnesení o přiznání osvobození byl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení nebo provedení oddlužení anebo přiznání osvobození, případně kterým jinak poškodil věřitele. Insolvenční soud tento zánik pouze deklaruje rozhodnutím vydaným podle ust. § 417 odst. 4 InsZ.

Naproti tomu v případě odejmutí osvobození se jedná o konstitutivní rozhodnutí vydané k návrhu dotčeného věřitele podaného nejpozději do 3 let od právní moci usnesení o přiznání osvobození, jestliže na základě takového návrhu vyjde najevo, že v důsledku podvodného jednání dlužníka došlo ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození, anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům. Uvedené však platí pouze tehdy, pokud věřitel nemohl tuto námitku uplatnit již před rozhodnutím o přiznání osvobození dlužníka od placení pohledávek (ust. § 417 odst. 1 InsZ).

Důsledkem odejmutí či zániku osvobození je skutečnost, že věřitelé, jejichž pohledávky byly do osvobození zahrnuty, budou moci tyto své neuhrazené pohledávky začít opětovně vymáhat, aniž by se při tom vystavili riziku neúspěchu v podobě námitky osvobození od placení těchto pohledávek. Výjimku pak představují ti věřitelé, kteří se sami účastnili podvodných jednání s dlužníkem nebo nedovolených výhod – o takovéto sankci však musí být výslovně rozhodnuto výrokem usnesení (ust. § 417 odst. 3 InsZ).

7. Závěr

Společně s přijetím právní úpravy institutu oddlužení došlo v rámci českého úpadkového práva k významnému posunu při řešení situací označovaných jako tzv. spotřebitelský úpadek. Důsledkem tohoto posunu je tak skutečnost, že v současné době můžeme hovořit o zrodu samostatné linie spotřebitelského insolvenčního práva, která spolu se zvyšujícím se úvěrovým zatížením českých domácností bude i nadále nabývat na významu.

Již poměrně záhy po nabytí účinnosti nového insolvenčního zákona vyvstaly společně s prvními návrhy na povolení oddlužení též první nejasnosti, připomínky, jakož i potřeba určité korekce. Kromě problematiky přemrštěných záloh na náklady insolvenčního řízení tak bylo nutné věnovat pozornost především i otázce přípustnosti oddlužení a jejímu posuzování s ohledem na existenci tzv. podnikatelských závazků. Odpovědí na tento problém bylo vyslovení záповědi ohledně možnosti řešit prostřednictvím oddlužení závazky (dluhy) vzešlé z dlužníkovy podnikání i v případě, kdy dlužník již podle příslušných ustanovení obchodního zákoníku není považován za podnikatele. Došlo ovšem i k vytyčení jistých „polehčujících“ hledisek, která insolvenčním soudům napříště ponechávají možnost identifikovat určité krajní situace, ve kterých by odepření možnosti podstoupit oddlužení znamenalo nepřiměřeně tvrdý dopad do poměrů dlužníka. Přesto však některé názory judikatury v tomto ohledu nelze přijímat beze zbytku. Tím mám na mysli především automatické vyloučení dlužníka z možnosti oddlužení v případě dispozitivního právního úkonu, jímž se dlužník dobrovolně ocitl v postavení osoby, která má dluhy z podnikání⁸⁶.

Výše zmiňovanou záповědi přípustnosti oddlužení však okruh možných problémů není ani zdaleka vyčerpán a v brzké době lze tak očekávat i další zásahy, jimiž bude třeba překlenout určitou nedůslednost současné právní úpravy, jíž spatřuji zejména v možnosti zneužití oddlužení jak ze strany dlužníků (za pomoci složitě odhalitelného vytváření fiktivních závazků, tak aby skuteční věřitelé obdrželi při splnění oddlužení jen zákonem požadované minimum a současně dlužníkovi byla zachována možnost navrhnout osvobození od placení pohledávek), tak ze strany věřitelů,

---

⁸⁶ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 3. 2008, sp. zn.: 1 VSPH 3/2008.

spočívající v záměrném hatění jeho účelu, ať již prostřednictvím úplného bojkotu insolvenčního řízení (situace kdy žádný z věřitelů nepřihlásil svou pohledávku), či prostřednictvím volby takového způsobu oddlužení, u něhož je pravděpodobné, že takto nebude moci být dosaženo ani minimální zákonem požadované kvóty pro přiznání osvobození od placení pohledávek.

V této souvislosti bylo ostatně již výše uvedeno, že v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře má dlužník teoreticky možnost konečnou výši tohoto plnění ovlivnit prostřednictvím mimořádné splátky; a naopak v případě zpeněžení majetkové podstaty je *de facto* odkázán pouze na schopnosti insolvenčního správce (šance na osvobození dlužníka od placení pohledávek tak v případě nižšího než zákonem předepsaného plnění nezajištěným věřitelům zde bude prakticky nulová, neboť nelze rozumně předpokládat, i vzhledem k zákonnému rozsahu majetkové podstaty, že by takovéto plnění bylo vyšší než plnění, kterého by se věřitelům dostalo v případě, kdy by dlužníkův úpadek byl řešen konkursem). V rámci úvah *de lege ferenda* tak lze uvažovat o tom, zda by o konkrétním způsobu oddlužení neměli z důvodů naznačených výše rozhodovat sami dlužníci, či o určité propustnosti mezi oběma způsoby oddlužení.

Rozpaky může vzbuzovat též postavení zajištěných věřitelů v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře, které mne přivádí k otázce, zda takovéto postavení je ospravedlnitelné ve srovnání s oddlužením zpeněžením majetkové podstaty či s konkursem (a to jak s ohledem na možný rozsah uspokojení, tak s ohledem na možnost odsunout realizaci svého zajištění mimo rámec insolvenčního řízení, což úzce souvisí s prvně uvedeným).

I z výše uvedených důvodů se tak domnívám, že do budoucna nelze zcela vyloučit ani tak závažný zásah, jakého se institutu oddlužení dostalo již jednou v rámci konkrétní kontroly ústavnosti prostřednictvím nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2009, Pl.ÚS 42/08.

Seznam zkratek

ČNB	Česká národní banka
HDP	hrubý domácí produkt
InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZPr	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
ZKV	zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité literatury a pramenů

1. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
2. Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona
3. Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů
4. Důvodová zpráva k návrhu insolvenčního zákona (sněmovní tisk 1120)
5. BOGUSZAK, J.; ČAPEK, J.; GERLOCH, A. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha : EUROLEX Bohemia s.r.o., 2001, 323 str.
6. HAVEL, B. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, č. 2, str. 50 a n.
7. KAVAN, P. Malé zamyšlení a několik výkladových poznámek k institutu oddlužení, *Právní rozhledy*, 2008, č. 12, str. 434 a n.
8. KOTOUČOVÁ, J. et. al. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční řízení), komentář*, 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, 1076 str.
9. KOZÁK, J. et. al. *Insolvenční zákon a předpisy související:nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení:komentář*, 1. vyd. Praha : ASPI, 2008, 928 str.
10. KRČMÁŘ, Z. *Přehled judikatury ve věcech konkursu a vyrovnání:aktualizovaný text zákona s judikaturou*. 1. vyd. Praha : ASPI, a. s., 2005, 711 str.
11. PELIKÁNOVÁ, I., *Obchodní právo*. 1. díl, 1. vyd. Praha : ASPI, a.s., 2005, 460 str.
12. POHL, T. Základní principy nové právní úpravy řešení úpadku v České republice, *Bulletin advokacie*, 2007, 11/2007, str. 19 a n.
13. RICHTER, T. *Insolvenční právo*, 1. vyd. Praha : ASPI Wolters Kluwer, 2008, 472 str.
14. RICHTER, T. Insolvenční zákon:od vládního návrhu k vyhlášenému znění, *Právní rozhledy*, 2006, č. 21, str. 765 a n.
15. RICHTER, T. Slovenská rekodifikace insolvenčního práva: několik lekcí pro Českou republiku (a jedna sázka na divokou kartu), *Právní rozhledy*, 2005, č. 20, str. 731 a n.
16. SCHELLEOVÁ, I. et. al. *Konkurs a vyrovnání*, 2. vyd. Praha : EUROLEX BOHEMIA, 2004, 839 str.
17. ŠVESTKA, J. et. al. *Občanský zákoník I., II.*, 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2009, 2321 str.
18. WINTEROVÁ, A. et. al. *Civilní právo procesní*, 4. vyd. Praha : Linde Praha a. s., 2006, 729 str.
19. WINTEROVÁ, A. et. al. *Civilní právo procesní*, 5. vyd. Praha : Linde Praha a. s., 2009, 751 str.
20. ZELENKA, J. et. al. *Insolvenční zákon:poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000*, 2. vyd. Praha : Linde, 2008, 796 str.

Resumé

Die Entschuldung gemäss geltender rechtlicher Regelung stellt neben der Reorganisation eine von zwei möglichen Formen der Lösung des Bankrotts eines Schuldners dar, die mit der Liquidation nicht verbunden sind. Der Grund ihrer Anwendung ist vor allem die Notwendigkeit eines spezifischen Zuganges zum Bankrott eines Schuldners— Verbrauchers, dem mittels der Entschuldung die Möglichkeit eines „Neustarts“ in der Form der Befreiung von Bezahlung der Forderungen gewährt wird. Auch aus diesem Grund kann die Entschuldung als ein spezifisches Institut überwiegend des Verbraucherinsolvenzrechtes betrachtet werden.

Angesichts der relativen Neuheit der jeweiligen Problematik wird die vorgelegte Diplomarbeit vor allem auf Darstellung einer komplexen Auffassung des Instituts der Entschuldung samt seiner Einsetzung in tiefere Zusammenhänge des Insolvenzgesetzes ausgerichtet.

Kapitel eins widmet sich so kurz der allgemeinen Charakteristik des Instituts der Entschuldung, ihrem Zweck, sowie den grundlegenden Prinzipien, die für das gesamte Insolvenzverfahren spezifisch sind. Im Kapitel zwei wird die Aufmerksamkeit vor allem den objektiven Voraussetzungen der Verwendbarkeit der Entschuldung gewidmet, insbesondere bezüglich der für Einleitung des Insolvenzverfahrens unerlässlichen Erfordernisse, und wird mit einer Kurzabhandlung bezüglich der Entscheidung über Bankrott abgeschlossen. Anschliessende Ausführung befasst sich hauptsächlich mit aktiver Legitimität zum Antrag auf Genehmigung der Entschuldung, einschliesslich seiner einzelnen Gehörigkeiten. In diesem Zusammenhang werden auch unterschiedliche Blickwinkel hinsichtlich subjektiver Bedingungen der Zulässigkeit der Entschuldung erwähnt. Kapitel vier beschäftigt sich vor allem mit der Wahl der Entschuldungsart und ihren mögliche Formen, einschliesslich Erfüllung der Entschuldung. Ausführlich werden insbesondere die Auswirkungen der Genehmigung der Entschuldung durch Veräusserung der Vermögensmasse, sowie die Erfüllung des Abzahlungskalenders erörtert. Folgende Kapitel werden einerseits der Beendigung der Realisierungsphase der Entschuldung, andererseits der eigentlichen Befreiung von Bezahlung der Forderungen (ihrer Zuerkennung, ihrem Umfang und den Bedingungen für ihre Entziehung/ihr Erlöschen) gewidmet.

Klíčová slova: insolvency, oddlužení, úpadek.

Keywords: insolvency, discharge, bankruptcy.